

Jyväskylän ammattikorkeakouluopiskelijoiden kokemuksia YTHS:n mielenterveyspalveluista

Rosa-Emilia Hyvönen

Lauri Kujala

Opinnäytetyö, AMK

Huhtikuu 2023

Sairaanhoitajan tutkinto-ohjelma (AMK)

Hyvönen, Rosa-Emilia & Kujala, Lauri

Jyväskylän ammattikorkeakouluopiskelijoiden kokemuksia YTHS:n mielenterveyspalveluista

Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. **Huhtikuu 2023**, 39 sivua.

Sairaanhoitajan tutkinto-ohjelma. Opinnäytetyö AMK.

Julkaisun kieli: suomi

Julkaisulupa avoimessa verkossa: kyllä

Tiivistelmä

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) tekemän Korkeakouluopiskelijoiden terveys- ja hyvinvointitutkimuksen (KOTT) mukaan nuorten mielenterveysoireet ovat lisääntyneet. Tämä näkyy myös Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön (YTHS) mielenterveyspalveluiden kysynnän kasvussa. Ammattikorkeakouluopiskelijat siirtyivät YTHS:n palveluiden piiriin 1. tammikuuta 2021.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia Jyväskylän ammattikorkeakouluopiskelijoiden (Jamk) kokemuksia YTHS:n mielenterveyspalveluista. Tavoitteena oli selvittää opiskelijoiden kokemuksia YTHS:n mielenterveyspalvelujen saatavuudesta ja laadusta sekä mielenterveyspalvelujen muuttumisesta YTHS:n palvelujen piiriin siirtymisen jälkeen. Opinnäytetyön tutkimus toteutettiin sähköisenä Webropol-kyselynä Jamk:n opiskelijoille, jotka olivat sillä hetkellä Jyväskylän ammattikorkeakoulun opiskelijakunta JAMKO:n jäseniä. Kysely lähetettiin vastaajille sähköpostitse sekä jaettiin Instagramin ja WhatsAppin välityksellä. Kyselyyn vastasi 102 opiskelijaa.

Opinnäytetyön tuloksista selvisi, että viidesosa vastaajista piti saatavuutta erinomaisena tai hyvänä, kun taas 69 % eli valtaosa vastaajista koki sen kohtalaisena tai huonona. Hoidon koettiin alkavan riittävän nopeasti joskus ja tutkimuksiin koettiin pääsevän riittävän nopeasti harvoin. Hoitopaikkaan koettiin saavan sujuvasti yhteys kuitenkin useimmiten. Reilu puolet vastaajista piti laatua erinomaisena tai hyvänä ja viidesosa kohtalaisena tai heikkona. Palvelujen laatu koettiin erinomaisena tai hyvänä. Laatuun voidaan sisällyttää myös hoidosta saatu hyöty ja sujuva hoito. Vastaajat kokivat hoidon hyödyllisenä useimmiten. Tiedonkulku ja sujuvuus koettiin tapahtuneen useimmiten. Suurin osa vastanneista ei osannut sanoa, oliko palveluiden saatavuudessa tai laadussa tapahtunut muutosta palveluntarjoajan vaihtumisen myötä. Vastaajista 15 % koki palvelujen laadun ja 26 % saatavuuden heikentyneen.

Vähäisen vastaajamäärän takia saatavuuden ja laadun muutoksesta palveluntarjoajan vaihtumisen myötä ei voida vetää suoraviivaista johtopäätöstä. Jatkotutkimuksena voitaisiin selvittää eri ammattikorkeakouluopiskelijoiden kokemuksia, jolloin saataisiin selville paikallisia eroja tai eri korkeakouluopiskelijoiden välisiä eroja kokemuksissa. Tällöin olisi mahdollista vertailla koulutustaustan vaikutuksia kokemuksiin palveluista.

Avainsanat (asiasanat)

mielenterveyspalvelut, opiskeluterveydenhuolto, mielenterveys, YTHS, kokemukset mielenterveys palveluista

Hyvönen, Rosa-Emilia & Kujala, Lauri

Experiences of Students of JAMK University of Applied Sciences in mental health services of FSHS

Jyväskylä: Jamk University of Applied Sciences, **April 2023**, 39 pages.

Degree Programme in Nursing. Bachelor's thesis.

Permission for open access publication: Yes

Language of publication: Finnish

Abstract

The Finnish institute for health and welfare (THL) had The Finnish Student Health and Wellbeing Survey (KOTT) that relieved the increase in the mental health symptoms among young adults. The increase can be also seen in Finnish Students Health Services' (FSHS) mental health services as waiting period to the services growing. The students at University of Applied Science's (UAS) had their health services given from the FSHS from the first of January of 2021. Before that the city provided the health care for the students.

The aim of the thesis was to investigate UAS of Jyväskylä (Jamk) students' experiences of mental health services provided by FSHS. The aim was to investigate how students experience the availability and the quality of the mental health services, but also investigate the experience of the change in the availability and quality after students moved under the services of FSHS. The thesis questionnaire was executed with Webropol and was spread through Student Union JAMKO's membership letter and Instagram. Members of the student union are students in Jamk. Along with JAMKO's channels, the questionnaire was shared also in private WhatsApp groups where the members were students in Jamk.

102 students answered to the survey. 88 of them announced their gender to be female, 11 male and 3 others. 58 % (n = 59) of the respondent told they have used the mental services of FSHS and the rest of them have not used them. One fifth of the respondents felt the availability to be excellent or good, whereas the 69 % of the respondents felt it to be moderate or bad. The start of the treatment rated to happen sometimes, whereas the getting to the examination was rated to happen seldom. The smooth contact to the FSHS was rated to happen in most cases.

Over half of the respondents felt that the quality of the services was excellent or good, whereas the one fifth of them though that the quality were moderate or bad. The respondents rated the usefulness of the treatment and the moving of the information between the professionals happening in most cases. Most of the respondents answered "I don't know" when they were asked to evaluate the change in the availability and quality of the service when the service provider changed. Due the small answerer group, clear conclusion cannot be made. For further research, the survey could be done in different UAS for comparing the local differences or in between the University students and UAS students to spot the differences in experiences that might be due the education back round, if there is any.

Keywords/tags (subjects)

Mental health services, FSHS, quantitative survey, student healthcare, experience of mental health service

Sisältö

1	Johdanto	3
2	Teoreettinen viitekehys	4
2.1	Korkeakouluopiskelijoiden terveys- ja hyvinvointitutkimus	4
2.2	Opiskeluterveydenhuolto kunnalta Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiölle	5
2.3	Korkeakouluopiskelijoiden mielenterveyden haasteita.....	7
2.4	Opiskelijoiden aiempia kokemuksia YTHS:n mielenterveyspalveluista	9
3	Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset	9
4	Tutkimuksen toteuttaminen	10
4.1	Kvantitatiivinen tutkimus	10
4.2	Toimeksiantaja ja kohderyhmä	10
4.3	Aineiston keruu	11
4.4	Aineiston analysointi	12
5	Tutkimuksen tulokset	12
5.1	Taustatiedot	12
5.2	YTHS:n mielenterveyspalveluiden käyttö	13
5.3	Vastaajien kokemuksia YTHS:n mielenterveyspalveluista	13
5.4	Vastaajien kokemuksia mielenterveyspalveluiden saatavuudesta ja laadusta	14
5.5	Muutoksia mielenterveyspalvelujen saatavuudessa ja laadussa YTHS:n palvelujen pariin siirtymisen jälkeen	16
6	Pohdinta	17
6.1	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	17
6.2	Tulosten tarkastelu.....	19
6.3	Johtopäätökset ja jatkotutkimusaiheet	22
	Lähteet	24
	Liitteet	27
	Liite 1. Webropol-kyselyn saatekirje	27
	Liite 2. Tutkimuksessa käytetty Webropol-kysely.....	28
	Liite 3. Vastaajien käyttämiä YTHS:n mielenterveyspalveluita	31
	Liite 4. Vastaajien käyttämiä YTHS:n mielenterveyspalveluita sukupuolen mukaan	31
	Liite 5. Vastaajien syitä YTHS:n mielenterveyspalvelujen käyttämättä jättämiseen	32
	Liite 6. Vastaajien kokemuksia YTHS:n mielenterveyspalvelujen tarpeesta ja riittävydestä.	32
	Liite 7. Vastaajien kokemuksia YTHS:n mielenterveyspalvelujen tarpeesta ja riittävydestä sukupuolen mukaan	32

Liite 8. Vastaajien kokemuksia YTHS:n mielenterveyspalvelujen saatavuudesta sukupuolen mukaan.....	33
Liite 9. Vastaajien kokemuksista YTHS:n mielenterveyspalvelujen laadusta sukupuolen mukaan	33
Liite 10. Vastaajien kokemuksia mielenterveyspalvelujen saatavuuden muutoksesta sukupuolen mukaan.....	34
Liite 11. Vastaajien kokemuksia mielenterveyspalvelujen laadun muutoksesta sukupuolen mukaan.....	34
Liite 12. Muuttujaluettelo	35

Taulukot

Taulukko 1. Vastaajien kokemuksia YTHS:n mielenterveyspalvelujen käytöstä 1. tammikuuta 2021 jälkeen (1 = aina, 5 = ei koskaan)	14
Taulukko 2. Vastaajien kokemuksia YTHS:n mielenterveyspalvelujen saatavuudesta.....	15
Taulukko 3. Vastaajien kokemuksia YTHS:n mielenterveyspalvelujen laadusta	16
Taulukko 4. Vastaajien kokemuksia mielenterveyspalvelujen saatavuudesta siirtymisen jälkeen	16
Taulukko 5. Vastaajien kokemuksia mielenterveyspalvelujen laadusta siirtymisen jälkeen	17
Taulukko 6. Muuttujaluettelo	35

1 Johdanto

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) julkaisi 13.12.2021 Korkeakouluopiskelijoiden terveys- ja hyvinvointitutkimuksen (KOTT) tulokset. Tutkimus sisälsi kysymyksiä muun muassa opiskelijoiden fyysisestä ja psyykkisestä voinnista, elintavoista, koetusta hyvinvoinnista, sosiaalisista suhteista sekä koronapandemian vaikutuksista opiskelijoihin. Tutkimuksen tuloksista selvisi, että opiskelijoiden mielenterveysoireet ovat lisääntyneet, esimerkiksi joka kolmas opiskelija kärsii ahdistuksen ja masennuksen oireista. (Korkeakouluopiskelijoiden terveys- ja hyvinvointitutkimus (KOTT) 2021.)

Opiskelijoiden mielenterveysoireet ovat suhteellisesti yleisempiä verrattuna muihin nuoriin aikuisiin. Tämä näkyy terveyspalveluja tarjoavan Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön (YTHS) mielenterveyspalvelujen kysynnän kasvussa. Ammattikorkeakouluopiskelijat siirtyivät YTHS:n palvelujen piiriin 1. tammikuuta 2021. Tällöin mielenterveyspalvelujen kysyntä oli lähes kolminkertainen verrattuna vuoden 2020 alkuun. Opiskelijamäärällä kysyntää ei voida selittää, sillä tarve mielenterveyspalveluille on kasvanut opiskelijamäärää enemmän. (Korkeakouluopiskelijat tarvitsevat tukea - tutkijat huolissaan ahdistus- ja masennusoireiden yleisyydestä 2021; KOTT-tutkimustulokset kertovat poikkeusajan vaikutuksista... 2021.)

Koronapandemia on tuonut mielenterveyspalvelujen piiriin opiskelijoita, jotka eivät pandemiaa edeltävissä oloissa näitä palveluja olisi tarvinnut. Tämä on pidentänyt pääsyä mielenterveyspalvelujen piiriin. (KOTT-tutkimustulokset kertovat poikkeusajan vaikutuksista: Korona kasvattanut YTHS:n mielenterveyspalvelujen kysyntää 2021.)

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää Jyväskylän ammattikorkeakouluopiskelijoiden (Jamk) kokemuksia YTHS:n mielenterveyspalveluista. Kokemuspohjaista tietoa kerättiin mielenterveyspalveluiden saatavuudesta ja laadusta sekä mielenterveyspalvelujen muutoksesta YTHS:n palvelujen piiriin siirtymisen jälkeen. Opinnäytetyön tavoite oli saada AMK-opiskelijoiden kokemuspohjaista tietoa palveluiden saatavuudesta ja laadusta. Opinnäytetyö antaa tietoa opinnäytetyön toimeksiantajalle Jyväskylän ammattikorkeakoulun opiskelijakunta JAMKO:lle.

2 Teoreettinen viitekehys

Maailman terveysjärjestö WHO:n määritelmän mukaan mielenterveys on hyvinvoinnin tila, jossa ihminen pystyy selviytymään elämään kuuluvissa haasteissa, näkemään omat kykynsä, oppimaan ja työskentelemään sekä osallistumaan yhteisönsä toimintaan (Mental health 2022). Se on hyvinvoinnin perusta sekä voimavara, jota määrittävät yksilölliset tekijät ja kokemukset, sosiaalinen tuki ja vuorovaikutus, yhteiskunnalliset rakenteet ja resurssit sekä kulttuuriset arvot. Mikäli mielenterveyden tasapainotila järkkyy voi ihminen sairastua mielenterveyshäiriöön. (Hämäläinen, Kanerva, Kuhanen, Schubert & Seuri 2017.)

2.1 Korkeakouluopiskelijoiden terveys- ja hyvinvointitutkimus

Korkeakouluopiskelijoiden terveyttä ja terveystietoisuutta on monipuolisesti ja valtakunnallisesti tutkittu korkeakouluopiskelijoiden hyvinvointitutkimuksella vuodesta 2000 alkaen. Tutkimuksen on toteuttanut YTHS neljän vuoden välein. Tutkimus oli tarkoitettu myöhemmin laajentaa koskemaan myös ammattikorkeakouluja (Kunttu & Huttunen 2001, 7), ja vuonna 2008 tutkimus laajenikin kattamaan lisäksi ammattikorkeakouluopiskelijat. Tätä ennen tutkimus kohdentui pääosin ainoastaan yliopisto-opiskelijoihin. (Kunttu, Pesonen & Saari 2017, 4.)

Opiskelijoiden terveystutkimus täydentää tutkimuksellisuutta koululaisten terveystutkimusten ja aikuisväestön terveystietoisuustutkimusten välissä. Opiskelijoiden terveystutkimuksen taustalla on ollut ajatus selvittää, miten palveluiden sisältöjä tulee kehittää ja palveluja suunnata tarkoitukseenmukaisesti, jotta se palvelee parhaiten opiskelijoita. Tutkimus selvittää opiskelijoiden terveystottumuksia, mitkä vaikuttavat useiden kroonisten kansansairauksien syntyyn ja etenemiseen. Käyttäytyminen muuttuu läpi aikuisiän ja muutoksiin on mahdollista vaikuttaa. (Kunttu & Huttunen 2001, 11.) Tutkimus mahdollistaa opiskelijoiden terveyden ja hyvinvoinnin arvioinnin suhteessa opiskelukykyyn ja opintojen etenemiseen (Parikka, Holm, Koskela, Ikonen & Kilpeläinen 2022, 2).

Tutkimuksessa on kartoitettu opiskelijoiden fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista terveydentilaa, terveystietoisuutta, terveystietoisuuteen liittyviä tekijöitä, kuten sosiaalisia suhteita, opiskelua, toimeentuloa ja asumista, sekä terveystietoisuuden käyttöä ja mielipiteitä palveluiden laadusta

(Kunttu & Huttunen 2001, 13). Näiden lisäksi tutkimuksissa on ollut kysymyksiä vaihtuvista erityisteemoista, kuten esimerkiksi oppimisvaikeuksista, opiskelu-uupumuksesta ja -innosta sekä opiskelun ja perheen yhteensovittamisesta (Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimus n.d.).

Valtakunnallisten opiskelijoiden terveystutkimusten kohteena ovat olleet alle 35-vuotiaat perustutkintoa suorittavat yliopisto-opiskelijat. Ammattikorkeakouluopiskelijat ovat olleet tutkimuksissa mukana vuodesta 2008. (Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimus n.d.) COVID-19-pandemian vuoksi vuoden 2020 tutkimus toteutettiin vuonna 2021. Tällöin valtakunnallinen Korkeakouluopiskelijoiden terveys- ja hyvinvointitutkimus 2021 (KOTT-tutkimus) toteutettiin osana Terveiden ja hyvinvoinninlaitoksen (THL) väestötutkimuskokonaisuutta. Tutkimus toteutettiin yhteistyössä useiden tahojen, kuten Suomen opiskelijakuntien liitto SAMOK:n, Kansaneläkelaitoksen, YTHS:n sekä Opetuksen ja koulutuksen tutkimussäätiö Otuksen, kanssa. (Parikka ym. 2022, 3–5.)

Vuoden 2021 KOTT-tutkimukseen vastasivat keväälle 2021 läsnä olevaksi ilmoittautuneet 18–34-vuotiaat korkeakouluopiskelijat. Ehtoja täyttäviä opiskelijoita oli ammattikorkeakouluissa 96 977 ja yliopistoissa 100 216. Suunniteltu otoskoko tutkimukseen oli noin 12 000 opiskelijaa, noin puolet ammattikorkeakouluista ja loput yliopistoista. Tieto kerättiin opiskelijoilta helmi–maaliskuun välisenä aikana sähköisellä lomakkeella ja kutsu tutkimukseen lähetettiin opiskelijoiden henkilökohtaisiin sähköposteihin ja korkeakoulun sähköposteihin. Vastausprosentti tutkimuksessa oli 53 %. Yliopisto-opiskelijat vastasivat tutkimukseen hieman ammattikorkeakouluopiskelijoita useammin. (Parikka ym. 2022, 3, 6–10.)

2.2 Opiskeluterveydenhuolto kunnalta Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiölle

Opiskeluterveydenhuoltoa määrittää useat lait. Terveidenhuoltolain 17 § määrittää opiskeluterveydenhuollon sisällön sekä oppilaitoksen opiskeluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden edistämisestä. Opiskeluterveydenhuoltolaki taas määrittää palveluntarjoajien vastuut ja sen, ketkä ovat oikeutettuja käyttämään palveluita. Näiden lakien lisäksi ammattikorkeakoululaki ja laki korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta määrittelevät opiskeluterveydenhuoltoa. (Ryymän 2021.)

Ennen opiskeluterveydenhuoltolain voimaan astumista ammattikorkeakouluopiskelijat saivat opiskeluterveydenhuollon palvelut kuntansa järjestäminä (Ryymän 2021). Jyväskylässä Jyväskylän kaupunki järjesti opiskeluterveydenhuollon Jyväskylän ammattikorkeakoulun opiskelijoille. Uusi laki

korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta tuli voimaan tammikuussa 2021, jolloin ammattikorkeakouluopiskelijat siirtyivät YTHS:n palveluiden piiriin (Ryymän 2021). Tällöin myös asiakasmäärä kaksinkertaistui ollen palveluntarjoajan vaihdoksen myötä 270 000 opiskelijaa (Mäkilä 2021).

YTHS tuottaa ja tarjoaa terveydenhuoltolain mukaiset opiskeluterveydenhuollon palvelut korkeakoulussa perustutkintoon suorittaville opiskelijoille. YTHS:n tarjoamat opiskeluterveydenhuollon palvelut jakaantuvat kahdeksaan kokonaisuuteen, joita ovat muun muassa opiskeluympäristöön liittyvät terveellisyden ja turvallisuuden sekä opiskeluyhteisön hyvinvoinnin edistäminen, opiskelijoiden terveyden, hyvinvoinnin sekä opiskelukyvyn edistäminen ja seuranta, terveystarkastukset, terveyden- ja sairaanhoitopalvelujen järjestäminen, mielenterveys- ja päihdetyö, suun terveydenhuollon palvelut sekä seksuaaliterveyden edistäminen. (Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö YTHS n.d.)

YTHS:n mielenterveys- ja päihdetyöhön kuuluu useita eri palveluja. Päihteitä käyttävän opiskelijan on mahdollista ottaa yhteyttä YTHS:ään halutessaan esimerkiksi lopettaa tai vähentää päihteiden käyttöä, mutta ei omin avuin siinä onnistu. YTHS:n palveluihin kuuluu lisäksi joidenkin päihdehäiriöiden ja toiminnallisten riippuvuuksien hoito. Vaikeammat riippuvuudet ja sekavuustilat hoidetaan kuitenkin erikoissairaanhoidossa. Näihin on mahdollista saada lähete opiskelijaterveydenhuollosta. (Päihdehäiriöiden ja toiminnallisten riippuvuuksien hoito n.d.)

YTHS:n mielenterveystyö voidaan jakaa mielenterveyden edistämiseen, mielenterveydenhäiriöiden ehkäisemiseen ja varhaiseen tunnistamiseen, hoitoon, kuntoutukseen ja seurantaan. Hoitoon liittyviä tehtäviä ovat nopean hoitoon pääsyn turvaaminen, varhaisvaiheen hoitojen tarjoaminen, jatkohoitoon lähettäminen, ensivaiheen tuki ja arviointi, hoitosuunnitelma, lyhytterapia, hoidolliset ryhmät, lääkehoito ja muut biologiset hoidot sekä psykiatrin ja psykologin konsultaatio ja psykologinen arviointi. (Usein kysytyt kysymykset n.d.)

Kuntoutukseen liittyviä tehtäviä ovat muun muassa kuntoutustarpeen arviointi ja kuntoutukseen ohjaaminen sekä opiskelukyvyn tukeminen. Seurantaan liittyvää mielenterveystyötä ovat pitkäaikaisen mielenterveyshäiriön seuranta ja lääkehoitojen vaikuttavuuden seuranta. (Usein kysytyt kysymykset n.d.) YTHS tarjoaa myös erilaisia mielenterveystyön ryhmiä. Tällä hetkellä ryhmiä on tarjolla jännittäjille, masentuneille ja opiskelijoille, joilla on vaikeita ajatuksia ja stressiä.

(Mielenterveys n.d.) Tässä opinnäytetyössä mielenterveystyöstä käytetään termiä mielenterveyspalvelut, joita YTHS korkeakouluopiskelijoille tarjoaa.

2.3 Korkeakouluopiskelijoiden mielenterveyden haasteita

Iso osa pitkäkestoista mielenterveyshäiriöistä ja päihdehäiriöistä alkaa nuoruudessa tai nuorena aikuisuudessa. Ahdistuneisuus, mielialahäiriöt ja päihdehäiriöt ovat tavallisia keskinuoruudesta nuoreen aikuisikään, kun taas psykoosisairaudet puhkeavat yleisimmin myöhäisessä nuoruudessa tai nuorena aikuisiässä. Opintojen painottuminen tähän ikävaiheeseen selittää osin sitä, miksi juuri opiskelijoilla on muuta väestöä enemmän edellä mainittuja sairauksia. (Haravuori, Muinonen, Kanste & Marttunen 2016, 13.) Toisaalta opiskeluterveydenhuolto voi olla muita terveydenhuollon palveluita paremmin saavutettavissa, jolloin opiskelijan mielenterveysongelmat tai päihdeongelmat on mahdollista havaita varhain (Opiskelijoiden mielenterveys 2022).

Haravuoren ja muiden (2016, 14) mukaan mielenterveysongelmat ja päihdeongelmat aiheuttavat suurimman osan nuorten terveyshaitoista ja ovat riskitekijöinä työttömyyteen ja syrjäytymiseen. Vuonna 2013 mielenterveyshäiriöt ja käyttäytymisen häiriöt olivat 16–24-vuotiaiden työkyvyttömyyseläkkeen tai kuntoutustuelle siirtymisen syynä 80 %:ssa tapauksista. Vakavilla ongelmilla on väistämättä vaikutuksia opiskelukykyyhin ja opintoihin, jolloin seuraamukset voivat olla kauaskantoisia. (Haravuori ym. 2016, 14.)

Osa tässä luvussa mainituista tutkimuksista on toteutettu COVID-19-pandemian alkamisen jälkeen. Osassa näistä tutkimuksista esiin tuleva mielenterveysongelmien kasvu ja mielenterveyspalveluiden tarve ei siis vastaa tilannetta, johon esimerkiksi YTHS varautui opiskeluterveydenhuoltolain hyväksymisen ja vahvistamisen jälkeen 17.5.2019 (Mikä YTHS 2021? 2020).

Opiskelijoiden mielenterveyttä on kartoitettu KOTT-tutkimuksissa tutkimussarjan alusta alkaen psyykkisten oireiden kysymisellä. Opiskelijoiden psyykkisten oireiden kokeminen on ollut noususuuntaista koko tutkimussarjan ajan. Lievä notkahdus tapahtui vuonna 2012, mutta tämän jälkeen psyykkisiä oireita on koettu enemmän. (Kunttu ym. 2017.) Vuonna 2008 psyykkistä oireilua päivittäin, lähes päivittäin tai viikoittain koki 31 % miesvastaajista ja 43 % naisvastaajista, kun taas vuonna 2016 miehistä 38 % ja naisista 48 % koki psyykkisiä oireita (Kunttu & Huttunen 2009). Kunttu ym. (2017) mukaan psyykkinen oireilu on ollut naisilla yleisempää jokaisena tutkimusvuotena.

Psyykkisistä sairauksista esimerkiksi masennus on yleistynyt. Vuonna 2008 esiintyvyys yliopisto-opiskelijoilla oli 5 % (Kunttu & Huttunen 2009, 44) ja vuonna 2016 masennusoireita viikoittain potevia opiskelijoita oli oman ilmoituksen mukaan 18,1 % (Kunttu ym. 2017). Vuonna 2021 masennusta oli todettu 13 %:lla vastaajista (Parikka, Holm, Ikonen, Koskela, Kilpeläinen & Lundqvist 2021).

THL:n vuonna 2021 tekemässä KOTT-tutkimuksessa (Parikka ym. 2021) havaittiin, että 35 % vastanneista opiskelijoista koki psyykkistä kuormittuneisuutta, kun taas koko väestössä 20–29-vuotiailla esiintyvyys oli 23 % ja 30–39-vuotiailla 18 %. Psyykkisellä kuormittuneisuudella viitattiin KOTT-tutkimuksessa ahdistus- ja/tai masennusoireisiin. Tutkimuksessa havaittiin, että vuoden aikana 13 %:lla opiskelijoista oli todettu ahdistuneisuushäiriö ja yhtä suurella osalla masennus. Molemmat olivat yleisempiä naisilla kuin miehillä itse ilmoitetun tiedon mukaan. (Parikka ym. 2021.)

Psyykkinen oireilu oli hieman yleisempää yliopistossa kuin ammattikorkeakoulussa opiskelevilla miehillä. Naisten välillä ei juurikaan ollut eroa oireilussa. Sukupuolesta riippumatta masennus oli jonkin verran yleisempää yliopistossa opiskelevilla, mutta ahdistuneisuushäiriötä todettiin itse ilmoitetun tiedon mukaan vain hieman enemmän yliopisto-opiskelijoilla kuin ammattikorkeakoulu-opiskelijoilla. (Parikka ym. 2021.)

SAMOK toteutti keväällä 2021 yhdessä opiskelijakuntien kanssa etäopiskelukyselyn, johon vastasi 7341 opiskelijaa 19:sta eri ammattikorkeakoulusta. Kyselyllä selvitettiin ammattikorkeakouluopiskelijoiden kokemuksia vuoden kestäneestä pandemia-ajasta. Yli puolet kyselyyn vastanneista koki jaksamisensa ja mielenterveytensä heikentyneen ja saman verran vastanneista koki motivaationsa laskeneen. Lähes saman verran vastanneista koki yksinäisyyttä, jonka koettiin aiheuttavan eniten kielteisiä vaikutuksia mielenterveyteen. Toisaalta osa vastanneista koki jaksamisensa ja motivaationsa parantuneen, sillä opiskelu oli mahdollista kotioloissa. (AMK-opiskelijoiden etäopiskelukyselyn tulokset 2021.)

Kolmasosa SAMOK:n kyselyyn vastanneista koki tarvitsevansa apua. Avuntarve korostui vastaajilla, jotka kokivat mielenterveytensä heikentyneen. Näistä vastaajista 9,6 % ei tiennyt, mistä saisi apua, ja 9,3 % harkitsi hakevansa apua, mutta ei uskonut saavansa sitä riittävästi. Melkein viidesosa vastaajista oli hakenut apua, mutta ei ollut saanut sitä riittävästi ja/tai riittävän nopeasti. 21,8 % vastasi saaneensa apua ja saman verran harkitsi avun hakemista. (AMK-opiskelijoiden etäopiskelukyselyn tulokset 2021.)

2.4 Opiskelijoiden aiempia kokemuksia YTHS:n mielenterveyspalveluista

Palvelukokemus syntyy asiakkaan ja asiakaspalvelijan välisestä vuorovaikutuksesta. Tarpeet, odotukset palveluista, motivaatiotekijät ja arvot vaikuttavat kokemuksen syntyymiseen. (Palvelumuotoilu n.d.) Löytänä ja Korteso (2011, 11) määrittelevät asiakaskokemuksen kohtaamisten, mielikuvien ja tunteiden kokonaisuudeksi, jonka asiakas muodostaa yrityksen toiminnasta.

Palvelukokemuksen ja asiakaskokemuksen käsitteillä voidaan siis kuvata kokemuksia, joita asiakas saa.

YTHS:n mielenterveyspalvelujen kokemuksia on tutkittu jo aiemmin. Merosen, Wahlströmin, Muotkan ja Tolvasen (2018) tutkimuksessa pyrittiin selvittämään opiskelijoiden palvelukokemuksia YTHS:n mielenterveyspalveluista. Aineistona toimi yliopisto-opiskelijoiden ja muiden korkeakoulujen opiskelijoiden asiakastyytyväisyyskyselylomakkeet ajalta 2003–2011. Tutkimuksessa pyrittiin lisäksi tutkimaan mahdollista muutosta edellä mainittuna ajankohtana sekä erilaisia asiakastyytyväisyysryhmiä ja niiden mahdollisia eroja toisistaan. Tutkimuksessa havaittiin vain vähäisiä eroja vuosien välillä, asiakastyytyväisyysryhmiä havaittiin seitsemän. Näissä eroina oli kokemus suhteessa työntekijään, hoidosta saadun hyödyn ja avun oikea-aikaisuuden kokemus sekä kokemus hoitoon pääsystä. (Meronen ym. 2018.)

Tutkimuksessa havaittiin, että opiskelijat olivat pääosin tyytyväisiä mielenterveyspalveluihin. Naisilla tyytyväisyys liittyi enemmän yhteistyösuhteeseen, kun taas miehillä koettuun hyötyyn. Vajaa neljännes (23,3 %) vastanneista nosti esiin tyytymättömyyttä. Useimmiten palveluun tyytymättömät kokivat psyykkisen vointinsa heikommaksi, mutta eroja oli myös hoitojakson suunnitelmallisuudessa, iässä ja sukupuolella. Tyytyväisempiä olivat opiskelijat, jotka olivat suunnitellulla hoitojaksolla. Tutkimuksessa nostettiin esille, että satunnaiset tapaamiset eivät tyydytä asiakkaita, joka väistämättä vaikuttaa hoidon tuloksiin. (Meronen ym. 2018.)

3 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää Jyväskylän ammattikorkeakouluopiskelijoiden kokemuksia YTHS:n mielenterveyspalveluista. Kokemuspohjaista tietoa kerättiin mielenterveyspalveluiden saatavuudesta ja laadusta sekä mielenterveyspalvelujen muutoksesta YTHS:n palvelujen piiriin siir-

tymisen jälkeen. Opinnäytetyön tavoite oli saada AMK-opiskelijoiden kokemuspohjaista tietoa palveluiden saatavuudesta ja laadusta. Opinnäytetyö antaa tietoa opinnäytetyön toimeksiantajalle Jyväskylän ammattikorkeakoulun opiskelijakunta JAMKO:lle.

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset ovat:

1. Millaiseksi Jamk:n opiskelijat kokevat YTHS:n mielenterveyspalvelujen saatavuuden?
2. Millaiseksi Jamk:n opiskelijat kokevat YTHS:n mielenterveyspalvelujen laadun?
3. Miten Jamk:n opiskelijat kokevat mielenterveyspalvelujen muuttuneen YTHS:n palvelujen piiriin siirtymisen jälkeen?

4 Tutkimuksen toteuttaminen

4.1 Kvantitatiivinen tutkimus

Opinnäytetyön tavoitteiden saavuttamiseksi valittiin käytettäväksi määrällinen eli kvantitatiivinen tutkimusmenetelmä. Menetelmä mahdollisti aiheen paikallisen tason tarkastelun ja tulosten vertaamisen valtakunnallisesti. Aiheen arkaluonteisuuden vuoksi määrällinen tutkimusmenetelmä todettiin tässä opinnäytetyössä parempana vaihtoehtona. Määrällinen tutkimusmenetelmä kuvaa ja tulkitsee kohdetta tilastojen ja numeroiden avulla. Määrällistä tutkimusmenetelmää käytettäessä ollaan usein kiinnostuneita luokitteluista, syy- ja seuraussuhteista, vertailusta ja numeerisiin tuloksiin perustuvan ilmiön selittämisestä. (Määrällinen tutkimus 2015.)

Tutkimuskysymykset ja aineisto niihin vastaamista varten sekä tutkimuksen teoreettinen kehys ovat lähtökohtia tutkimusmenetelmän valinnassa (Tutkimusmenetelmät ja tutkimusaineistot 2020). Määrällistä tutkimusta tehdään strukturoiduilla menetelmillä, jolloin sitä on helppo toistaa, mutta sillä ei itsekseen pysty löytämään uutta tietoa tai kehittämään teorioita. Määrällinen tutkimus tuottaa siis vahvistusta jo tiedetylle asialle tai ilmiölle. (Kankkunen ja Vehviläinen-Julkunen 2009, 49.)

4.2 Toimeksiantaja ja kohderyhmä

JAMKO toimi opinnäytetyön toimeksiantajana. Opinnäytetyön tutkimuksen kohderyhmänä olivat Jyväskylän ammattikorkeakoulussa ammattikorkeakoulututkintoa suorittavat opiskelijat, pois lukien kansainvälisten tutkintojen opiskelijat. Jyväskylässä on YTHS:n toimipiste ja todennäköisesti

suurin osa Jamk:n opiskelijoista käyttää tämän toimipisteen palveluita. Tutkimus rajattiin koskemaan ainoastaan mielenterveyspalveluita. JAMKO saa opinnäytetyöstä tuloksia, joita sen on mahdollista hyödyntää jäsenistönsä edunvalvonnassa.

4.3 Aineiston keruu

Tutkimus toteutettiin Webropol-kyselyllä (Liite 2), joka lähetettiin JAMKO:n jäsenkirjeen mukana opiskelijoiden sähköposteihin JAMKO:n sähköpostitse lähetettävässä jäsenkirjeessä opiskelijakunnan sen hetkisille jäsenille. Alkuperäisestä suunnitelmasta poiketen kyselyä jaettiin laajemmin kuin ainoastaan sähköpostin välityksellä. Kysely jaettiin sähköpostin lisäksi JAMKO:n Instagram-tilin tarinassa kolme kertaa sekä viidessä WhatsApp-ryhmässä, joissa oli Jamk:n opiskelijoita. Se avattiin vastattavaksi 25.10.2022, jonka jälkeen se oli auki neljä viikkoa. Kyselyyn vastasi 102 opiskelijaa.

Webropol-kyselyssä oli saatekirje ennen varsinaisia kysymyksiä. Saatekirjeessä kerrottiin kyselyn tarkoitus sekä keihin vastaaja voi halutessaan ottaa yhteyttä, jos vastaajalla on kysymyksiä kyselystä. Kyselyyn pääsi vastaamaan vasta, kun oli antanut suostumuksensa osallistua kyselyyn. (Liite 1.)

Kysely koostui 11 kysymyksestä, joista osa valittiin Korkeakouluopiskelijoiden terveys- ja hyvinvointitutkimuksesta (Korkeakouluopiskelijoiden terveys- ja hyvinvointitutkimus (KOTT) 2021). Näitä olivat kysymykset 5 ja 6. Lupa näiden kysymysten käyttöön pyydettiin THL:n KOTT-kyselystä vastaavalta tutkijalta. Osa kysymyksistä sovellettiin lisäksi SAMOK:n etäopiskelukyselystä (AMK-opiskelijoiden etäopiskelukyselyn tulokset 2021). Muut kysymykset koostettiin eri aineistojen pohjalta tai tutkimuskysymysten pohjalta (Liite 12).

YTHS:n mielenterveyspalveluiden käyttöä ylipäätään kartoitettiin kysymyksillä 3, 4 ja 5 (Liite 2). Kysymyksellä 4 kartoitettiin kaikki käytetyt mielenterveyspalvelut. Siihen oli mahdollista vastata useampi vaihtoehto, jolloin vastausten summa oli yhteensä 220. (Liite 3.) Vastaajien kokemuksia mielenterveyspalveluista opiskeluterveydenhuoltolain voimaan tuleminen jälkeen kartoitettiin kahdella kysymyksellä (Liite 2). Kokemuksia palveluista kartoitettiin väittämillä, joissa vastausvaihtoehtoina oli viisiportainen Likert-asteikko (1 = aina, 2 = useimmiten, 3 = joskus, 4 = harvoin ja 5 = ei koskaan). Tästä saadut tulokset olivat keskiarvoja ja moodeja.

Kysely pilotoitiin ennen varsinaista aineiston keruuta. Pilotoinnin pohjalta kyselyyn tehtiin muutamia muutoksia. Kysely lähetettiin vastaajille saatekirjeen kera. Saatekirjeessä kerrottiin lyhyesti kyselyn taustasta ja tarkoituksesta sekä painotettiin kyselyn anonyymiutta sekä kyselyyn vastaamisen vapaaehtoisuutta (Liite 1). Kysely lähetettiin JAMKO:n kautta sen jäsenille sähköpostitse, joten kyselyn saaneiden sekä siihen vastanneiden henkilöllisyys pysyivät opinnäytetyön tekijöille anonyymeina.

4.4 Aineiston analysointi

Opinnäytetyön aineisto analysoitiin käyttämällä keskiarvoja, moodeja ja minimi- ja maksimiarvoja. Keskiarvot kuvaavat vastauksien keskimmäisiä arvoja. Keskilukuina ne ovat herkkiä poikkeaville arvoille, esimerkiksi monta suurta arvoa nostaa keskiarvoakin suuremmaksi. Moodi on arvo, joka esiintyy yleisimmin. Minimi- ja maksimiarvot taas kertovat vastausten vaihteluvälistä. (Karjalainen 2010.) Edellä mainitut arvot saatiin suoraan Webropolista.

Opinnäytetyössä tutkimustuloksia kuvataan tekstin lisäksi taulukoilla. Osassa taulukoista kuvataan kyselyn tuloksia ottaen huomioon kaikki vastaajat, kun taas osassa taulukoista tuloksia on jaoteltu vastaajien ilmoittaman sukupuolen mukaan. Taulukoissa voidaan esittää tuloksia tiivistetysti tilastollisia tunnuslukuja käyttämällä (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2013).

5 Tutkimuksen tulokset

5.1 Taustatiedot

Kyselyyn vastasi 102 Jamk:n opiskelijaa, kun kohderyhmään sopivia Jamk:n opiskelijoita oli kokonaisuudessaan 6028 (Student service 2023). JAMKO:n jäseniä heistä oli noin 3300 (Jäsenyys n.d.). Noin puolet kohderyhmään sopivista Jamk:n opiskelijoista saivat kyselyn sähköpostiinsa. Jamk:n opiskelijoista kyselyyn vastasi 1,6 % kohderyhmään sopivista opiskelijoista. Vastaajat jakautuivat ilmoittamansa sukupuolen mukaan seuraavasti: naisia 88 (86,3 %), miehiä 11 (10,8 %) ja muita 3 (2,9 %).

5.2 YTHS:n mielenterveyspalveluiden käyttö

Kyselyyn vastanneista 58 % (n = 59) kertoi käyttäneensä YTHS:n mielenterveyspalveluita ja vastaavasti loput 42 % (n = 43) kertoi, että ei ollut käyttänyt kyseisiä palveluita. Mielenterveyspalveluita käyttäviä oli naisista 59 % (n = 52), miehistä 36 % (n = 4) ja muuksi sukupuolensa ilmoittaneista 100 % (n = 3). Naisista 41 % (n = 36) ja miehistä 64 % (n = 7) ei ollut käyttänyt YTHS:n mielenterveyspalveluita.

Kyselyn mukaan vastaajat käyttivät eniten terveydenhoitajan tai sairaanhoitajan lähi- tai etävastaanottoa sekä psykiatrisen sairaanhoitajan lähi- tai etävastaanottoa. Hieman alle puolet vastanneista kertoi käyttäneensä yleislääkärin lähi- tai etävastaanottoa ja psykiatrin lähi- tai etävastaanottoa kolmasosa. Erilaisten soittoaikojen käyttö vaihteli 8 %:n (n = 5) ja 36 %:n (n = 21) välillä psykiatrisen sairaanhoitajan soittoaajan olleen käytetyin. (Liite 3.) Miehet käyttivät pääosin vain terveydenhoitajien ja sairaanhoitajien erilaisia vastaanotto- tai soittoaikoja (n = 15), kun taas muuksi sukupuolensa ilmoittaneet käyttivät lähes kaikkia mainittuja palveluita ja naiset kaikkia mainittuja palveluita (Liite 4).

Kysymykseen viisi vastanneista 37 % (n = 16) kertoi palveluiden käyttämättä jättämisen syyksi sen, ettei tarvinnut palveluita, vajaa neljäsosa (n = 10) syyksi sen, ettei uskonut saavansa apua ja vajaa kolmasosa (n = 12) ei uskonut pääsevänsä palveluiden piiriin riittävän nopeasti. Vastanneista 2 % (n = 1) ei tiennyt palveluista ja loput vastaajista käyttivät toisen palvelun tarjoajan palveluita. (Liite 5.)

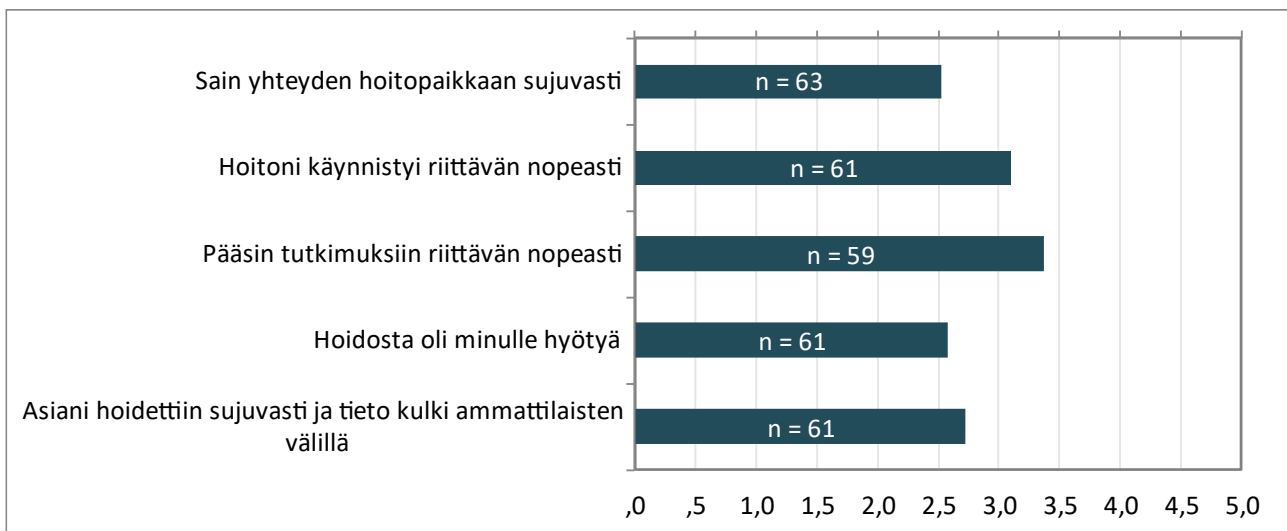
5.3 Vastaajien kokemuksia YTHS:n mielenterveyspalveluista

Kysymyksellä kuusi kartoitettiin vastaajien kokemuksia mielenterveyspalveluiden tarpeesta ja riittävydestä. Kysymykseen vastanneista 33 % (n = 31) kertoi, ettei ollut tarvinnut palveluja. Heistä 28 % (n = 27) kertoi käyttäneensä palveluja, ja palvelu oli ollut riittävää. Toisaalta lähes sama määrä (26 %) vastaajista kertoi käyttäneensä palveluja, mutta palvelu ei ollut riittävää. Kysymykseen vastanneista 13 % (n = 12) olisi tarvinnut palveluja, mutta ei kokemuksensa mukaan saanut palvelua. (Liite 6; Liite 7.)

Kysymykseen vastasi yli puolet (n = 63) koko kyselyyn vastanneista. Vastausten keskiarvo vaihteli 2,5–3,4 välillä ja moodi 2,0–4,0 välillä. Molemmissa väite ”Päysin tutkimuksiin riittävän nopeasti”

oli korkeimmalla keskiarvolla ja moodilla, joka vastasi vaihtoehtoa ”Harvoin”. Matalin moodi ja keskiarvo oli väittämällä ”Sain yhteyden hoitopaikkaan sujuvasti”, joka vastaajien mielestä tapahtui useimmiten. Kaikkien väittämien vastausten keskiarvo oli 2,9, joka vastasi vaihtoehtoa joskus.

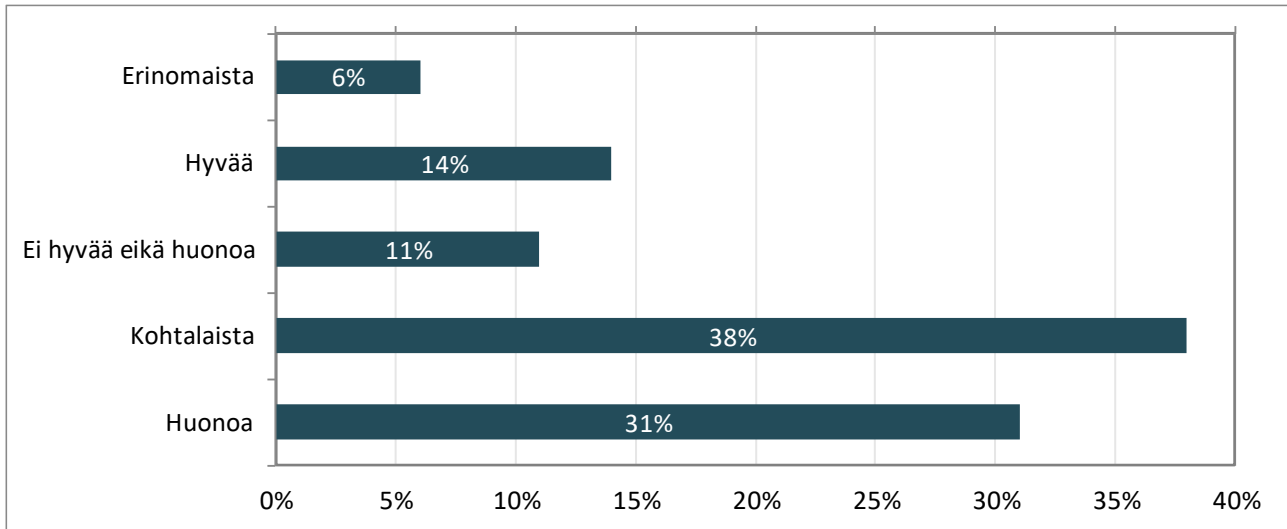
Taulukko 1. Vastaajien kokemuksia YTHS:n mielenterveyspalvelujen käytöstä 1. tammikuuta 2021 jälkeen (1 = aina, 5 = ei koskaan)

5.4 Vastaajien kokemuksia mielenterveyspalveluiden saatavuudesta ja laadusta

Loput kyselyn kysymyksistä (kysymykset 8, 9, 10 ja 11) kohdistuivat YTHS:n mielenterveyspalveluiden saatavuuteen ja laatuun (Liite 2). Saatavuuteen liittyvään kysymykseen kahdeksan 20 % (n = 15) vastasi palveluiden saatavuuden olevan erinomaista tai hyvää, 11 % (n = 7) koki sen olevan ”Ei hyvää eikä huonoa”, kohtalaista 38 % (n = 24) ja loput huonoa.

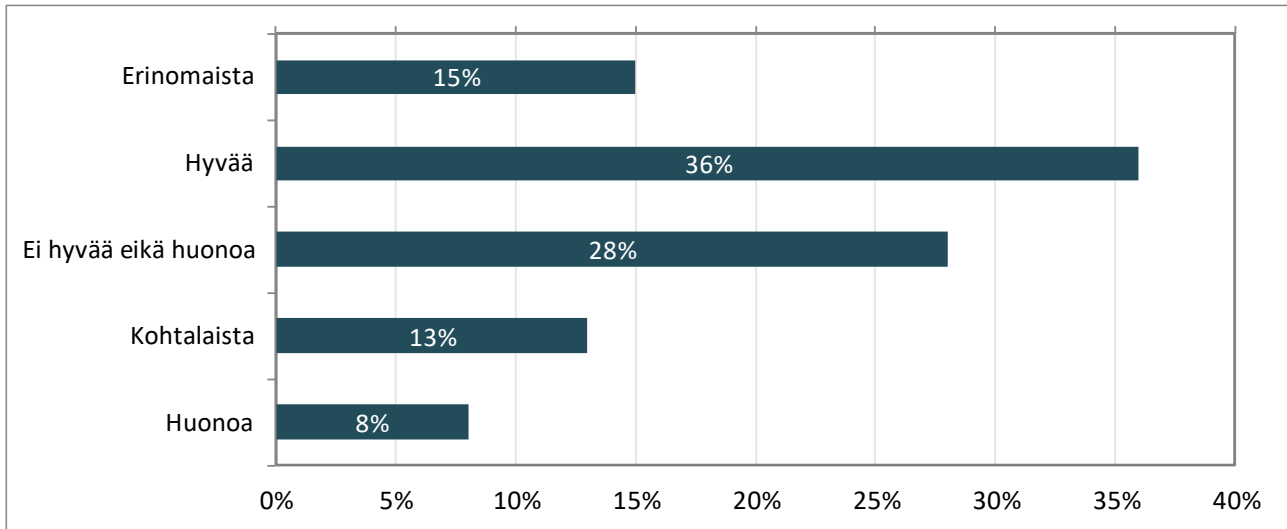
Taulukko 2. Vastaajien kokemuksia YTHS:n mielenterveyspalvelujen saatavuudesta

Miesvastaajilla korostui erinomainen (20 %) ja hyvä (40 %) kokemus, kun taas naisvastaajilla korostui kohtalainen (43 %) ja huono (30 %) kokemus palveluiden saatavuudessa (Liite 8). Naisvastaajien määrässä on huomioitava se, että naisia vastasi kyselyyn huomattavasti muita enemmän.

Laatuun liittyvään kysymykseen yhdeksän 15 % (n = 9) vastasi sen olevan erinomaista, 36 % (n = 22) hyvää, 28 % (n = 17) ”Ei hyvää eikä huonoa” ja loput 21 % (n = 13) kohtalaista tai huonoa. Naisvastaajista 46 % (n = 24) koki palvelujen laadun olevan erinomaista tai hyvää, kun taas miesvastaajat kokivat laadun erinomaisena, hyvänä, ei hyvänä eikä huonona sekä huonona, mutta ei kohtalaisena (Liite 9).

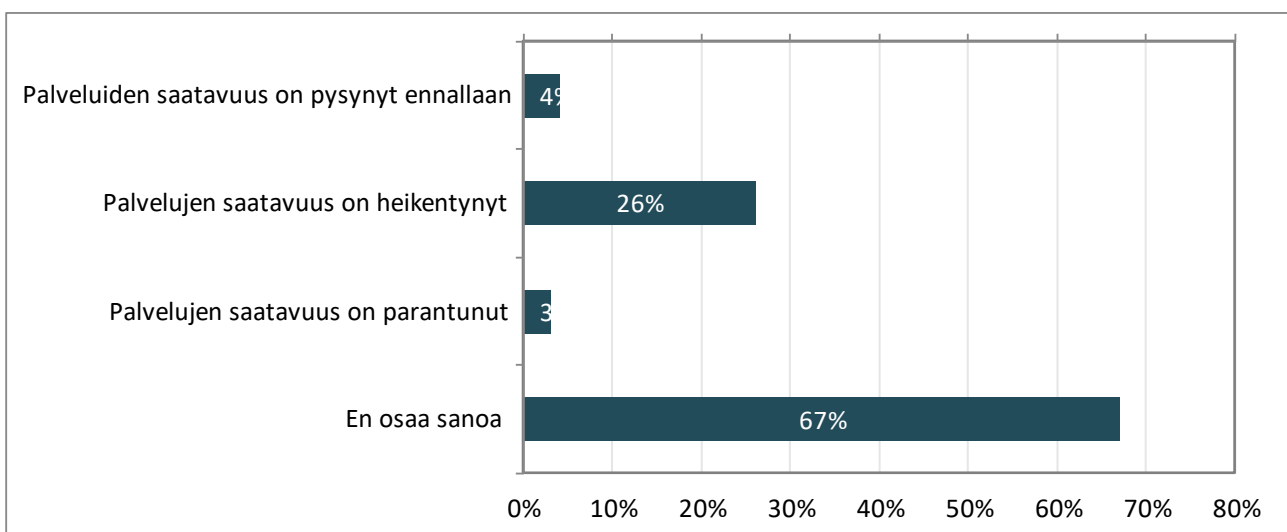
Taulukko 3. Vastaajien kokemuksia YTHS:n mielenterveyspalvelujen laadusta

5.5 Muutoksia mielenterveyspalvelujen saatavuudessa ja laadussa YTHS:n palvelujen pariin siirtymisen jälkeen

Viimeisillä kysymyksillä 10 ja 11 selvitettiin vastaajien kokemuksia mielenterveyspalvelujen saatavuuden ja laadun muutoksesta YTHS:n palvelujen piiriin siirtymisen jälkeen. Saatavuutta koskevaan kysymykseen kymmenen vastasi 61 henkilöä. Saatavuuden koettiin pysyneen ennallaan tai parantuneen 7 %:ssa (n = 4) vastauksista, kun taas niiden heikentyneen koki reilu neljäsosa (n = 16). Suurin osa ei osannut sanoa saatavuuden muutoksesta.

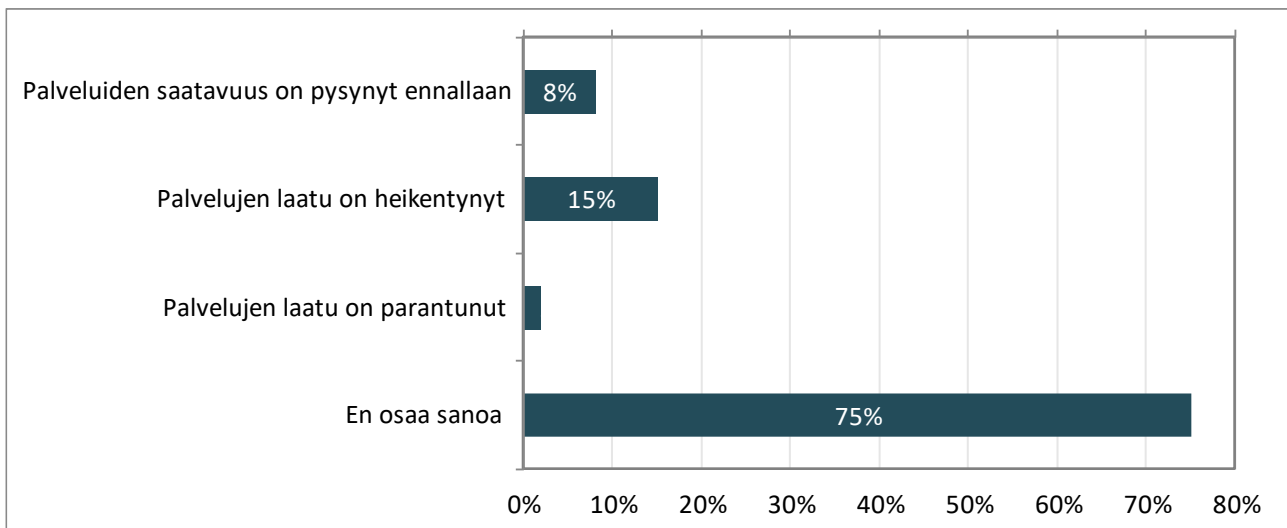
Taulukko 4. Vastaajien kokemuksia mielenterveyspalvelujen saatavuudesta siirtymisen jälkeen

Suurin osa vastaajista ei osannut sanoa palveluiden saatavuuden eroja palvelun tuottajan vaihtuessa sukupuolesta riippumatta. Miesvastaajista kukaan ei kokenut, että palvelujen saatavuus olisi parantunut, mutta kaikkia sukupuoliluokkia oli vaihtoehdossa ”Palvelujen saatavuus on heikentynyt”. (Liite 10.)

Laatua koskevaan kysymykseen vastasi 58 % (n = 59) koko kyselyyn vastanneista. Heistä reilu 8 % (n = 5) koki laadun pysyneen ennallaan tai parantuneen, kun taas 15 % (n = 9) koki niiden heikentyneen ja loput 3/4 (n = 44) ei osannut sanoa. Näistä vaihtoehdoista viimeisessä oli edustettuna kaikkia sukupuolia, sen sijaan miesvastaajien vastauksia oli vaihtoehdoissa ”Palvelujen laatu on heikentynyt” tai ”En osaa sanoa” (Liite 11).

Taulukko 5. Vastaajien kokemuksia mielenterveyspalvelujen laadusta siirtymisen jälkeen

6 Pohdinta

6.1 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyön toteuttamisessa noudatettiin hyvää tieteellistä käytäntöä. Tutkimuksessa noudatettiin rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimustyössä sekä tulosten tallentamisessa, esittämisessä ja arvioinnissa. Tutkimukseen sovellettiin tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmiä, jotka ovat tieteellisen tutkimuksen kriteerien mukaisia ja eettisesti kestäviä. Tutkimuksen teossa otettiin huomioon muiden tutkijoiden työ ja saavutukset kunnioittaen työtä ja viittaamalla julkaisuihin asianmukaisella tavalla. Tutkimuksen suunnittelussa, toteutuksessa, raportoinnissa

sekä aineistojen tallentamisessa otettiin huomioon tieteelliselle tiedolle asetetut vaatimukset. (Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa 2012, 6.)

Osa hyvää tieteellistä käytäntöä on tutkimuksen toteuttamista varten hankittu tutkimuslupa ja tehty eettinen ennakoarviointi (Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa 2012, 6). Tutkimusta varten haettiin tutkimuslupaa Jamk:lta sekä myöhemmin selvitettiin sen tarpeellisuutta myös YTHS:ltä, mutta kummankaan taholta ei lupaa tarvinnut lopulta hakea. Eettistä ennakoarviointia ei tarvinnut tämän tutkimuksen kohdalla tehdä, sillä kyselyyn vastaajat olivat yli 15-vuotiaita eikä tutkimuksessa aiheutettu tutkittaville eettistä ennakoarviointia vaativaa haittaa (Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa 2019, 18). Opinnäytetyön aihe on arka ja henkilökohtainen, jonka vuoksi tutkimus toteutettiin anonyymina. Myös tutkimusmenetelmän valinnassa otettiin huomioon aiheen arkuus ja henkilökohtaisuus.

Kysymyksessä 11 vastausvaihtoehdoissa luki ”Palveluiden saatavuus on pysynyt ennallaan”, vaikka kysymyksellä todellisuudessa kartoitettiin laatua. Tämä kirjoitusvirhe on huomioitava vastauksissa, sillä ei voida varmaksi tietää, ovatko vastaajat vastanneet saatavuuden ennallaan pysymiseen vai tulkinneet vaihtoehdon koskevan laatua, sillä kysymys on ollut ”Oletko huomannut eroa mielen-terveyspalvelujen laadussa...”. Tämä on saattanut vaikuttaa kysymyksen oikein ymmärtämiseen ja vastaamiseen ja näin ollen vääristää kysymyksen tulosta.

Kyselyn luotettavuutta käsiteltäessä on hyvä pohtia, voiko näyte olla valikoitunut, eli onko kyselyyn vastanneet ihmiset, joilla on jokin tietty syy vastata kyselyyn, esimerkiksi vahvat kielteiset tai myönteiset kokemukset. Vastaajiksi on voinut valikoitua opiskelijoita, joiden kokemukset palveluista eivät ole olleet hyviä. Toisaalta he, joiden palvelukokemukset ovat olleet hyviä eivät välttämättä ole kyselyyn vastanneet. Kyselyn luotettavuuteen voi vaikuttaa myös käsitteiden epäonnistunut operativisointi, eli käsitteiden muuttaminen mitattavaan muotoon, ilman riittävää perehtyneisyyttä kirjallisuuteen (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009, 153). Voi olla, että luomamme kysely ei ole mitannut kokemuksia, jolloin tuloksetkaan eivät kerro opiskelijoiden kokemuksista vaan jostain muusta.

6.2 Tulosten tarkastelu

Tulosten tarkastelussa käytettiin samaa luokittelua kuin aiemmin tulosten käsittelyssä. Opinnäytetyön kyselyyn vastasi 102 opiskelijaa, joista reilu enemmistö kertoi olevansa naisia. Vastaajien kokonaismäärä lienee hyväksyttävä opinnäytetyötasoiseen tutkimukseen, mutta vastaajien sukupuolijakauma on huomioitava vastaajien kokemuksista raportoitaessa.

Kyselyyn vastanneista 58 % eli 59 kertoi käyttäneensä YTHS:n mielenterveyspalveluita ja näistä yli puolet oli naisvastaajia. Muuksi sukupuolensa ilmoittaneet kolme henkilöä olivat kaikki käyttäneet edellä mainittuja palveluita. Kun kartoitettiin palveluiden käyttöä, eniten käytettiin terveydenhoitajan, sairaanhoitajan tai psykiatrisen sairaanhoitajan lähi- tai etävastaanottoa tai soittoaikoja. Tä- hän voi olla syynä se, että apua hakiessa opiskelija ohjataan edellä mainittujen vastaanotolle ja siellä tehdään arvio muiden ammattilaisten tarpeesta. Kyselyyn vastanneista kaksi oli käyttänyt YTHS:n ryhmiä.

YTHS:n mielenterveyspalveluita käyttäneistä 44 % (n = 26) kertoi käyttäneensä psykiatrin vastaanottoa tai puhelinyhteyttä. Tämä voi kertoa, että osalla vastaajista on ollut vakavampia mielenterveyden häiriöitä, jolloin yleislääkäri on ohjannut psykiatrilta tarvittaessa psykiatrista erikoisosasta diagnoosin tekemisessä, hoidon arvioinnissa, suunnittelussa tai lausuntojen kirjoittamisessa (Vastaanottopalvelut n.d.). Mielenterveysongelmien vakavuus voi selittää tyytymättömyyttä palveluihin. Merosen ym. (2018) tutkimuksessa mielenterveysongelmien määrä korreloi tyytymättömyyteen YTHS:n palveluja kohtaan. Uusimmassa mielenterveysbarometrissa havaittiin, että ne, joilla oli mielenterveysongelmia, kokivat eniten tyytymättömyyttä mielenterveyspalveluiden laatuun (Mielenterveysbarometri 2023).

Kysymykseen pyydettiin ilmoittamaan kaikki vastaajien käyttämät mielenterveyspalvelut, jolloin osa vastaajista on voinut kertoa koko hoitopolkunsa - esimerkiksi sairaanhoitajan tai terveydenhoitajan hoidontarpeen arvioinnista psykiatrin vastaanottoon, jonka jälkeen on päässyt lyhytterapiaan - kun taas osa on voinut käyttää vain satunnaisia vastaanottoaikoja. Vastauksia ei voinut yksilöidä, joten mahdollisia hoitopolkuja ei ollut mahdollista selvittää.

Yhteensä 42 % (n = 43) vastaajista ei käyttänyt YTHS:n mielenterveyspalveluita. Heistä suurin osa kertoi, ettei ollut tarvetta tai he olivat käyttäneet muun palveluntarjoajan palveluita. Näistä vastaajista 50 % (n = 22) kertoi tarpeesta kyseisille palveluille. Syynä palveluiden käyttämättömyyteen oli kuitenkin joko usko siihen, ettei saisi apua tai kokemus siitä, ettei pääsisi avunpiiriin riittävän nopeasti. SAMOK:n teettämässä etäopiskelukyselyssä (AMK-opiskelijoiden etäopiskelukyselyn tulokset 2021) 9,3 % vastaajista kertoi harkinneensa avun hakemista, mutta ei uskonut saavansa sitä riittävästi. Jamk:n opiskelijoista saatu tulos mukailee SAMOK:n tulosta. Osa opiskelijoista, jotka saattaisivat tarvita apua, eivät hae sitä, koska eivät usko saavansa apua. YTHS:n palveluita käyttävistä 26 % koki, että palvelu oli riittämätöntä. Osa opiskelijoista ei hakeudu palveluihin, vaikka koki sille tarvetta, toisaalta osa palveluiden piirissä olevista kokee, etteivät palvelut ole riittäviä. Tämä on huolestuttavaa ja kertonee YTHS:n lisäresurssien tarpeesta.

Kolmasosa ei tarvinnut YTHS:n palveluita. Vajaa kolmasosa kertoi käyttäneensä niitä ja niiden olleen riittäviä ja reilu neljäsosa oli käyttänyt palveluita, mutta palvelu ei ollut riittävää. Kokemus palveluiden riittämättömyydestä näkyi myös seuraavan kysymyksen vastauksissa. Tutkimuksiin pääsy riittävän nopeasti koettiin harvoin. Tätä voi selittää se, että YTHS ei varautunut nopeasti kasvavaan palvelutarpeen määrään. Yhteys hoitopaikkaan saatiin useimmiten sujuvasti.

YTHS:n mielenterveyspalveluiden saatavuuden erinomaisena tai hyvänä koki 20 % vastaajista, 11 % ”Ei hyvänä eikä huonona”, 38 % kohtalaisena ja 31 % huonona. Tämä mukailee aiempien kysymysten vastauksia. On hyvä huomioida, että tähän kysymykseen vastasi noin 62 % koko kyselyyn vastanneista. On syytä miettiä, onko kysymykseen valikoituneet henkilöt, joilla on ollut vahva negatiivinen kokemus palveluiden saatavuudesta.

Vastaajista 51 % koki palveluiden laadun positiivisena, erinomaisena tai hyvänä, 28 % ei hyvänä tai huonona ja loput 21 % kohtalaisena tai huonona. Tähän kysymykseen vastasi noin 60 % koko kyselyyn vastanneista. Naisvastaajista vajaa puolet koki laadun erinomaisena tai hyvänä. Miesvastaajilla oli enemmän hajontaa, mutta heistä kukaan ei kokenut palvelujen laatua kohtalaisena. Tulos mukailee Merosen ym. (2018) tutkimuksen, jossa mielenterveyspalveluihin oltiin pääasiassa tyytyväisiä, tuloksia.

Saatavuuden muutokseen vastasi 61 ja laadun 59 vastaajaa koko kyselyyn vastanneista. Näissä vastauksissa korostui vaihtoehto ”En osaa sanoa” (saatavuudessa 67 % ja laadussa 75 %). Saatavuuden pysyneen ennallaan tai parantuneen kokivat yksittäiset vastaajat, kun taas heikentyneen koki 26 % vastaajista.

En osaa sanoa -vastaukset (saatavuudessa 67 % ja laadussa 75 %) voivat johtua siitä, että palveluiden saatavuudessa tai laadussa ei havaittu muutosta, mutta varmuutta ennallaan pysymisestä ei ollut. Toinen vaihtoehto voi olla se, että kyselyyn vastanneet ovat saattaneet olla ensimmäisten lukuvuosien opiskelijoita. Tätä olisi voitu kartoittaa kyselyn taustatiedoissa. Ammattikorkeakoulussa opiskellaan noin kolmesta ja puolesta vuodesta neljään ja puoleen vuoteen (Opiskelu n.d.), jolloin kaupungin tarjoamia palveluita käyttäneet opiskelijat saattavat olla jo valmistuneita tai muuten työelämässä, eivätkä enää ole olleet opiskelijakunnan viestinnän saavutettavissa.

Tutkimuskysymyksiä oli kolme. Ensimmäinen kysymys oli, millaisena Jamk:n opiskelijat kokevat YTHS:n mielenterveyspalvelujen saatavuuden. Viidesosa piti saatavuutta erinomaisena tai hyvänä, kun taas 69 % vastaajista koki sen kohtalaisena tai huonona. Kyselyyn ja kysymykseen vastanneista suurin osa koki palveluiden saatavuuden kohtalaisena tai huonona. Hoidon koettiin alkavan riittävän nopeasti joskus ja tutkimukseen koettiin pääsevän riittävän nopeasti harvoin. Hoitopaikkaan koettiin saavan sujuvasti yhteys kuitenkin useimmiten.

Toinen tutkimuskysymys koski opiskelijoiden kokemuksia mielenterveyspalvelujen laadusta. Reilu puolet piti laatua erinomaisena tai hyvänä ja viidesosa kohtalaisena tai heikkona. Palvelujen laatu koettiin erinomaisena tai hyvänä. Laatuun voidaan lukea myös hoidosta saatu hyöty ja sujuva hoito. Vastaajat kokivat hoidon hyödyllisenä useimmiten. Tiedonkulku ja sujuvuus koettiin tapahtuvan useimmiten.

Kolmas kysymys koski mielenterveyspalvelujen muutosta, kun ammattikorkeakouluopiskelijat siirtyivät YTHS:n palvelujen piiriin. Suurin osa vastanneista ei osannut sanoa, onko palveluiden saatavuudessa tai laadussa tapahtunut muutosta palveluntarjoajan vaihtuessa. Vastaajista vajaa kymmenen koki palvelujen laadun heikentyneen ja 16 saatavuuden heikentyneen. Näistä pienistä vastaajamääristä ei voida vetää suoraviivaista johtopäätöstä.

6.3 Johtopäätökset ja jatkotutkimusaiheet

Suurin osa vastaajista koki mielenterveyspalveluiden saatavuuden kohtalaisena tai heikkona, kun taas puolet vastaajista kokivat laadun erinomaisena tai hyvänä. Mielenterveysbarometrin 2023 tulosten mukaan mielenterveyspalvelut ovat muuttuneet edeltävän vuoden aikana. Näissä vastauksissa naisvastaajista 24 % ja miesvastaajista 11 % koki palvelujen heikentyneen selvästi. (Mielenterveysbarometri 2023, 12.) Opinnäytetyön tulos mukailee mielenterveysbarometrin tuloksia.

Palvelujen saatavuudessa näkyviä haasteita on havaittu YTHS:n puolelta sekä korkeakoulun hyvinvointitoimijoiden osalta. Näitä voi selittää koronaviruksen leviämisen ehkäisemiseksi toteutetut rajoitustoimet, kuten äkillinen etäopetukseen siirtyminen sekä kokoontumisen rajoitukset, jotka ovat estäneet opiskelijoiden väliset normaalit kanssakäymiset luentojen ohella ja vapaa-ajalla. Näiden lisäksi jo aiemmin mainittu YTHS:n odottamattoman mielenterveyspalvelujen kysyntä suhteessa varattuihin resursseihin on aiheuttanut palveluiden ruuhkautumista, ja opiskelijoiden on täytynyt odottaa palveluiden piiriin pääsemistä.

Tutkimus tukee yleistä keskustelua mielenterveyspalveluihin pääsemisen haasteista. Pieni osa vastaajista koki palveluiden heikentyneen palveluntarjoajan vaihtumisen myötä. Tämänhetkisten palveluiden saatavuus koettiin kohtalaisena tai huonona 69 % vastauksissa. Toisaalta mielenterveyspalvelut koettiin laadukkaina silloin, kun opiskelija pääsi niihin. Resursseja mielenterveyspalveluihin tulisi lisätä, jotta opiskelijan olisi mahdollista hakeutua avun piiriin matalalla kynnyksellä ja saatava hoito koettaisiin riittäväksi.

Tutkimus luo pohjatietoa, jota voisi jatkossa hyödyntää esimerkiksi suuremmalla otannalla toteutettavassa tutkimuksessa. Eri koulutusalojen välisellä vertailulla saataisiin tietoa eri alojen vaikutuksesta kokemuksiin mielenterveyspalveluiden saatavuudesta ja laadusta. Tämän kyselyn pohjalta voitaisiin verrata myös yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen opiskelijoiden kokemuksia mielenterveyspalveluita. Vertaamalla Jyväskylän yliopiston ja Jamk:n opiskelijoiden kokemuksia voitaisiin saada tietoa korkeakoulun tai siihen liittyvien sosioekonomisten tekijöiden vaikutuksesta kokemuksiin, kun taas valtakunnallisella vertailulla voitaisiin selvittää tietyn toimipisteen vaikutuksia kokemuksiin palveluista.

Toisaalta suuremmalla otannalla voitaisiin verrata sukupuolen merkitystä kokemuksiin mielenterveyspalveluiden saatavuudesta ja laadusta. Tässä näytteessä sukupuolensa muuksi ilmoittaneita oli vain kolme, jolloin heidän vastauksistaan ei voida vetää johtopäätöksiä. Suuremmalla vastaajamäärällä sukupuolensa muuksi ilmoittaneiden kokemuksia voitaisiin verrata. Toisaalta vastaajamäärää lisäämällä voitaisiin selvittää vastaajien - jotka eivät käyttäneet YTHS:n palveluita, koska eivät uskoneet saavansa apua tai pääsevänsä avun piiriin tarpeeksi nopeasti - kokemuksia palvelujen saatavuudesta tai laadusta.

Lähteet

- AMK-opiskelijoiden etäopiskelukyselyn tulokset. 2021. Suomen opiskelijakuntien liitto - SAMOK. Viitattu 25.5.2022. <https://samok.fi/wp-content/uploads/2021/05/amk-opiskelijoiden-etaopiskelukyselyn-tulokset-2021.pdf>.
- Haravuori, H., Muinoinen, E., Kanste, O. & Marttunen, M. 2016. Mielensterveys- ja päihdetyön menetelmät opiskeluterveydenhuollossa. Opas arviointiin, hoitoon ja käytäntöihin. Viitattu 8.1.2023. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-722-0>.
- Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. 2012, 6. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Viitattu 7.5.2022. https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf.
- Hämäläinen, K., Kanerva, A., Kuhanen, C., Schubert, C. & Seuri, T. 2017, 18. Mielensterveystyö. 5. uud. p. Helsinki: Sanoma Pro.
- Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019, 18. Viitattu 18.2.2023. https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2020.pdf.
- Jäsenyys. N.d. JAMKO. Viitattu 22.5.2022. <https://www.jamko.fi/jasenyys/>.
- Kankkunen, P. & Vehviläinen-Julkunen, K. 2009. Tutkimus hoitotieteessä. Kuopio: Sanoma Pro.
- Kankkunen, P. & Vehviläinen-Julkunen, K. 2013, 161. Tutkimus hoitotieteessä. 3. uud. p. Helsinki: Sanoma Pro.
- Karjalainen, L. 2010. Tilastotieteen perusteet. Ristiina: Pii-kirjat.
- Korkeakouluopiskelijat tarvitsevat tukea – tutkijat huolissaan ahdistus- ja masennusoireiden yleisyydestä. 2021. Tiedote Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen sivustolla. Viitattu 25.5.2022. <https://thl.fi/fi/-/korkeakouluopiskelijat-tarvitsevat-tukea-tutkijat-huolissaan-ahdistus-ja-masennusoireiden-yleisyydesta>.
- Korkeakouluopiskelijoiden terveys- ja hyvinvointitutkimus (KOTT). 2021. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 24.5.2022. <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankeet/korkeakouluopiskelijoiden-terveys-ja-hyvinvointitutkimus-kott->.
- Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimus. N.d. Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön sivustolla. Viitattu 8.1.2023. <https://www.yths.fi/yths/tutkimukset-ja-julkaisut/korkeakouluopiskelijoiden-terveystutkimus/>.
- KOTT-tutkimustulokset kertovat poikkeusajan vaikutuksista: Korona kasvattanut YTHS:n mielensterveystyöpalvelujen kysyntää. 2021. Viitattu 4.5.2022. <https://www.yths.fi/ajankohtaista/2021/kott-tutkimustulokset-kertovat-poikkeusajan-vaikutuksista-korona-kasvattanut-ythsn-mielensterveystyöpalvelujen-kysyntaa/>.

Kunttu, K. & Huttunen, T. 2001. Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimus 2000. KELA. Sosiaali- ja terveysturvan katsauksia 45. Jyväskylä. Viitattu 8.1.2023. https://www.yths.fi/app/uploads/2020/01/KOTT_2000-1.pdf.

Kunttu, K. & Huttunen, T. 2009. Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimus 2008. Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön tutkimuksia 45. Helsinki. Viitattu 8.1.2023. https://www.yths.fi/app/uploads/2020/01/KOTT_2008.pdf.

Kunttu, K., Pesonen, T. & Saari, J. 2017. Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimus 2016. Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön tutkimuksia 48. Helsinki. Viitattu 8.1.2023. https://www.yths.fi/app/uploads/2020/01/KOTT_2016-1.pdf.

Löytänä, J. & Korteso, K. 2011. Asiakaskokemus: Palvelubisneksestä kokemusbisnekseen. Helsinki: Talentum.

Mental health. 2022. World Health Organization. Viitattu 20.2.2023. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/mental-health-strengthening-our-response>.

Meronen, M.-L., Wahlström, J., Muotka, J.S. & Tolvanen, A. 2018. Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön mielenterveyspalvelut opiskelijoiden kokemina. Kuntoutus. 2/2018, 5–20.

Mielenterveysbarometri 2023. 2023. Mielenterveyden keskusliiton PDF-julkaisu. Viitattu 20.3.2023. <https://www.mtkl.fi/uploads/2023/03/a0e80408-mielenterveysbarometri-2023-vaestokysely-palvelut-ja-hoito.pdf>.

Mielenterveys. N.d. Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön sivustolla. Viitattu 24.5.2022. <https://www.yths.fi/palvelut/ryhmatoiminta-ja-verkkokurssit/mielen-hyvinvointi/>.

Mikä YTHS 2021? 2020. Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön sivustolla. Viitattu 25.5.2022. <https://www.yths.fi/yths/yths-2021/mika-yths2021/>.

Mäkilä, P. 2021. Opiskelijoiden terveydenhuolto mullistui vuoden alussa – mikä kaikki muuttui? Kelan sivustolla. Viitattu 24.5.2022. <https://elamassa.fi/opiskelu/opiskeluterveydenhuolto-mullistui-vuoden-2021-alussa/>.

Määrällinen tutkimus. 2015. Koppa. Jyväskylän yliopiston sivustolla. Viitattu 22.5.2022. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/maarallinen-tutkimus>.

Opiskelijoiden mielenterveys. 2022. Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen sivustolla. Viitattu 8.1.2023. <https://thl.fi/fi/web/mielenterveys/mielenterveyden-edistaminen/opiskelijoiden-mielenterveys>.

Opiskelu. N.d. Ammattikorkeakouluun.fi-sivustolla. Viitattu 27.2.2023. <https://www.ammattikorkeakouluun.fi/opiskelu/#amktutkinto>.

Palvelumuotoilu. N.d. Palvelumuotoilu Palo:n sivustolla. Viitattu 4.3.2023. <https://www.palvelumuotoilupalo.fi/palvelumuotoilu/>.

Parikka, S., Holm, N., Koskela, T., Ikonen, J. & Kilpeläinen, H. 2022. Korkeakouluopiskelijoiden terveys- ja hyvinvointitutkimus 2021. Tutkimuksen toteutus ja menetelmät. Viitattu 25.5.2022. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/144275/URN_ISBN_978-952-343-859-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Päihdehäiriöiden ja toiminnallisten riippuvuuksien hoito. N.d. Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön sivustolla. Viitattu 24.5.2022. <https://www.yths.fi/terveystieto/paihteet-ja-riippuvuusongelmat/paihdehairioiden-ja-toiminnallisten-riippuvuuksien-hoito/>.

Ryymän, E. 2021. Opiskeluterveydenhuollon lainsäädännön kehitys ja nykytilanne. Julkaisussa Opiskeluterveys. Toim. K. Kunttu, A. Komulainen, S. Kosola, N. Seilo, T. Väyrynen & R. Aalto-Setälä. Duodecim. Viitattu 25.5.2022. <https://www.oppiortti.fi/op/ote00141/do>.

Student Service. 2023. Kysymys tutkinto-opiskelijoiden määrästä liittyen opinnäytetyöhön. Sähköpostiviesti 19.3.2023. Vastaanottaja L. Kujala.

Vastaanottopalvelut. N.d. Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön sivustolla. Viitattu 20.2.2023. <https://www.yths.fi/palvelut/vastaanottopalvelut/>.

Yhdenvertaista opiskeluterveydenhuoltoa. N.d. Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön sivustolla. Viitattu 24.5.2022. <https://www.yths.fi/yths/yths-2021/yhdenvertaista-opiskeluterveydenhuoltoa/>.

Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö YTHS. N.d. Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön sivustolla. Viitattu 24.5.2022. <https://www.yths.fi/yths/ylioppilaiden-terveydenhoitosaatio/>.

Liitteet

Liite 1. Webropol-kyselyn saatekirje

Jyväskylän ammattikorkeakouluopiskelijoiden kokemuksia YTHS:n mielenterveyspalveluista

 Pakolliset kysymykset merkitty tähdellä (*)

Ammattikorkeakouluopiskelijat siirtyivät Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön (YTHS) palveluiden piiriin 1. tammikuuta 2021. Siirtymisen jälkeen ammattikorkeakouluopiskelijat ovat saaneet opiskelijaterveydenhuoltoon liittyvät palvelut YTHS:ltä, mukaan lukien mielenterveys- ja päihdepalvelut.

Tällä kyselyllä selvitetään, miten Jyväskylän ammattikorkeakouluopiskelijat kokevat YTHS:n tarjoamat mielenterveyspalvelut. Kysely on osa Jyväskylän ammattikorkeakoulun sairaanhoitajaopiskelijoiden opinnäytetyötä.

Kyselyyn vastaaminen on täysin vapaaehtoista. Se toteutetaan nimettömästi ja vastauksia käsitellään ehdottoman luottamuksellisesti. Kyselyn voi halutessaan keskeyttää missä vaiheessa tahansa. Vastaamiseen menee aikaa noin 5 minuuttia. Kyselyn vastauksiin on pääsy ainoastaan opinnäytetyön tekijöillä ja vastaukset hävitetään opinnäytetyön valmistuttua.

Kyselyyn liittyvissä asioissa voit ottaa yhteyttä opinnäytetyön tekijöihin,

Lauri Kujala

Rosa-Emilia Hyvönen

Opinnäytetyön ohjaajat
Janne Alenius

Salla Grommi

Kiitos ajastasi!

1. Hyväksyn, että luovuttamiani tietoja käytetään opinnäytetyöhön ja voin keskeyttää vastaamisen missä vaiheessa tahansa. *

Kyllä

Liite 2. Tutkimuksessa käytetty Webropol-kysely

2. Oletko... *

- Nainen
- Mies
- Muu

3. Oletko käyttänyt YTHS:n mielenterveyspalveluita ammattikorkeakoulujen siirryttyä YTHS:n palvelujen piiriin tammikuussa 2021? *

- Olen käyttänyt
- En ole käyttänyt

4. Jos vastasit edelliseen kysymykseen ”Olen käyttänyt”, valitse alta palvelut, joita olet käyttänyt.

- Terveydenhoitajan tai sairaanhoitajan lähi- tai etävastaanotto
- Terveydenhoitajan tai sairaanhoitajan soittoaika
- Psykiatrisen sairaanhoitajan lähi- tai etävastaanotto
- Psykiatrisen sairaanhoitajan soittoaika
- Yleislääkärin lähi- tai etävastaanotto
- Yleislääkärin soittoaika
- Psykiatrin lähi- tai etävastaanotto
- Psykiatrin soittoaika
- Psykologin lähi- tai etävastaanotto
- Psykologin soittoaika
- Self-chat, mielenterveyden chat-linja
- Ryhmät (Jännittäjäryhmä, Depressiokoulu, StressLess-taitovalmennusryhmä)
- Lyhytterapia

5. Jos vastasit edelliseen kysymykseen ”En ole käyttänyt”, valitse alta tilannettasi parhaiten kuvaava tekijä.

- Minulla ei ole tarvetta
- En usko, että saisin apua
- En koe pääseväni palveluiden piiriin riittävän nopeasti
- En tiennyt palveluista
- Olen käyttänyt muun palveluntarjoajan palveluita

6. Miten kuvailisit käyttämiäsi YTHS:n mielenterveyden palveluja (hoitaja, yleislääkäri, psykiatri, psykologi)?

- En ole tarvinnut palveluja
- Olisin tarvinnut, mutta en saanut palvelua
- Olen käyttänyt, palvelu ei ollut riittävää
- Olen käyttänyt, palvelu oli riittävää

Vastaa seuraaviin kysymyksiin **ainoastaan**, jos olet käyttänyt YTHS:n mielenterveyspalveluita ammattikorkeakoulujen siirryttyä YTHS:n palvelujen piiriin tammikuussa 2021.

7. Ajattele kokemuksiasi YTHS:n mielenterveyspalvelujen käytöstä 1. tammikuuta 2021 jälkeen. Kuinka alla olevat asiat ovat toteutuneet kohdallasi?

	Aina	Useimmiten	Joskus	Harvoin	Ei koskaan
Sain yhteyden hoitopaikkaan sujuvasti	☐	☐	☐	☐	☐
Hoitoni käynnistyi riittävän nopeasti	☐	☐	☐	☐	☐
Päysin tutkimuksiin riittävän nopeasti	☐	☐	☐	☐	☐
Hoidosta oli minulle hyötyä	☐	☐	☐	☐	☐
Asiani hoidettiin sujuvasti ja tieto kulki ammattilaisten välillä	☐	☐	☐	☐	☐

8. YTHS:n mielenterveyspalvelujen saatavuus on mielestäni ollut

- Erinomaista
- Hyvää
- Ei hyvää eikä huonoa
- Kohtalaista
- Huonoa

9. YTHS:n mielenterveyspalvelujen laatu on mielestäni ollut

- Erinomaista
- Hyvää
- Ei hyvää eikä huonoa
- Kohtalaista
- Huonoa

Vastaa seuraaviin kysymyksiin ainoastaan, jos olet käyttänyt opiskelijaterveydenhuollon mielenterveyspalveluitamyös ennen AMK-opiskelijoiden siirtymistä YTHS:n palvelujen piiriin (ennen tammikuuta 2021).

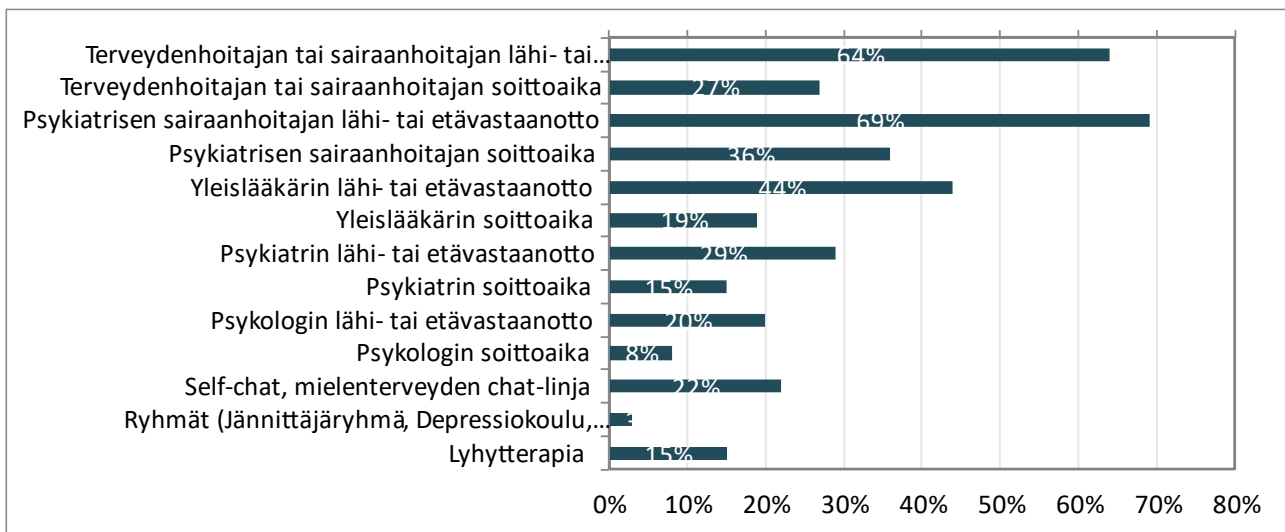
10. Oletko huomannut eroa mielenterveyspalvelujen saatavuudessa kaupungin järjestämän opiskeluterveydenhuollon ja YTHS:n välillä?

- Palveluiden saatavuus on pysynyt ennallaan
- Palvelujen saatavuus on heikentynyt
- Palvelujen saatavuus on parantunut
- En osaa sanoa

11. Oletko huomannut eroa mielenterveyspalvelujen laadussa kaupungin järjestämän opiskeluterveydenhuollon ja YTHS:n välillä?

- Palveluiden saatavuus on pysynyt ennallaan
- Palvelujen laatu on heikentynyt
- Palvelujen laatu on parantunut
- En osaa sanoa

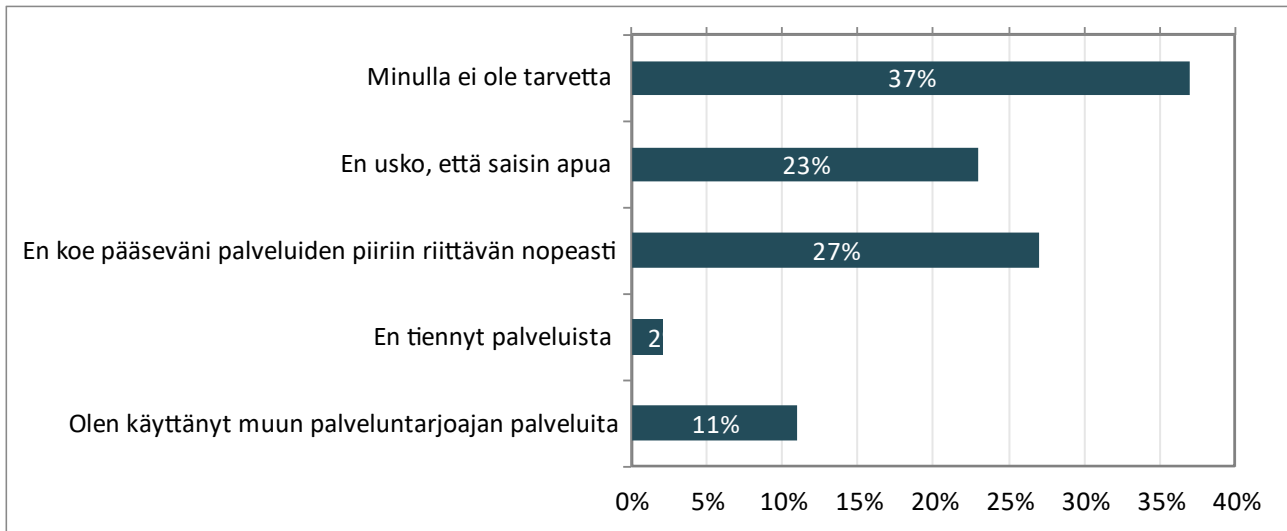
Liite 3. Vastaajien käyttämiä YTHS:n mielenterveyspalveluita

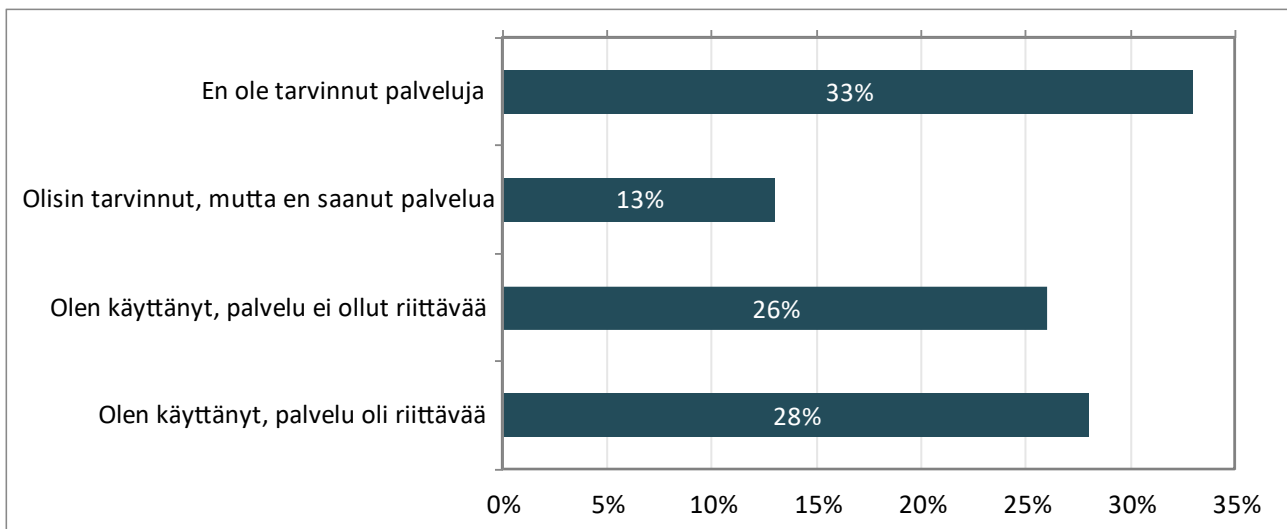
Liite 4. Vastaajien käyttämiä YTHS:n mielenterveyspalveluita sukupuolen mukaan

	Nainen		Mies		Muu		Yhteensä
	n	%	n	%	n	%	
Terveydenhoitajan tai sairaanhoitajan lähi- tai etävastaanotto	34	65,4%	2	50,0%	2	66,7%	38
Terveydenhoitajan tai sairaanhoitajan soittoaika	14	26,9%	1	25,0%	1	33,3%	16
Psykiatrisen sairaanhoitajan lähi- tai etävastaanotto	34	65,4%	4	100,0%	3	100,0%	41
Psykiatrisen sairaanhoitajan soittoaika	16	30,8%	2	50,0%	3	100,0%	21
Yleislääkärin lähi- tai etävastaanotto	23	44,2%	3	75,0%		,0%	26
Yleislääkärin soittoaika	10	19,2%	1	25,0%		,0%	11
Psykiatrin lähi- tai etävastaanotto	15	28,8%		,0%	2	66,7%	17
Psykiatrin soittoaika	8	15,4%		,0%	1	33,3%	9
Psykologin lähi- tai etävastaanotto	11	21,2%		,0%	1	33,3%	12
Psykologin soittoaika	5	9,6%		,0%		,0%	5
Self-chat, mielenterveyden chat-linja	12	23,1%		,0%	1	33,3%	13
Ryhmät (Jännittäjäryhmä, Depressiokoulu, StressLess-taito- ja valmennusryhmä)	2	3,8%		,0%		,0%	2
Lyhytterapia	8	15,4%	1	25,0%		,0%	9
Yhteensä	192		14		14		220

Liite 5. Vastaajien syitä YTHS:n mielenterveyspalvelujen käyttämättä jättämiseen

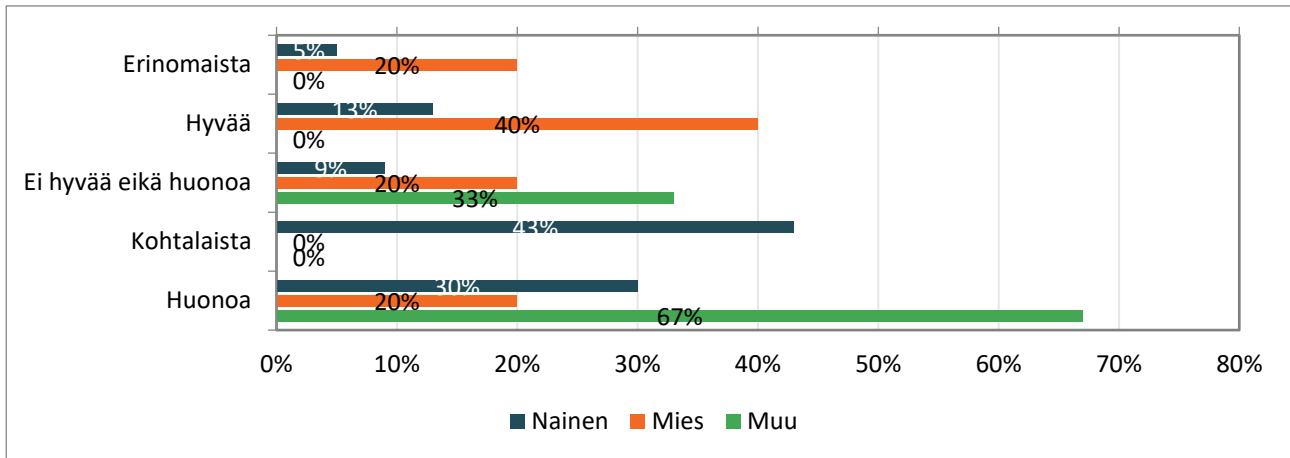
Liite 6. Vastaajien kokemuksia YTHS:n mielenterveyspalvelujen tarpeesta ja riittävydestä

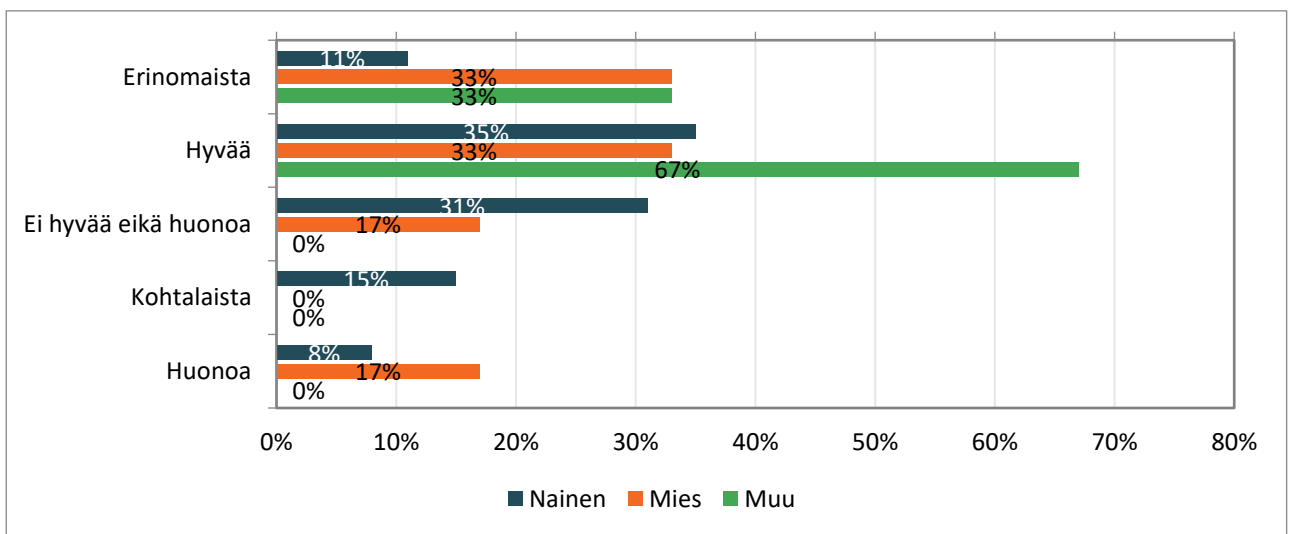
Liite 7. Vastaajien kokemuksia YTHS:n mielenterveyspalvelujen tarpeesta ja riittävydestä sukupuolen mukaan

	Nainen		Mies		Muu		Yhteensä
	n	Prosentti	n	Prosentti	n	Prosentti	
En ole tarvinnut palveluja	26	32,1%	5	45,4%		,0%	31
Olisin tarvinnut, mutta en saanut palvelua	11	13,6%	1	9,1%		,0%	12
Olen käyttänyt, palvelu ei ollut riittävää	23	28,4%		,0%	2	66,7%	25
Olen käyttänyt, palvelu oli riittävää	21	25,9%	5	45,5%	1	33,3%	27
Yhteensä	81		11		3		95

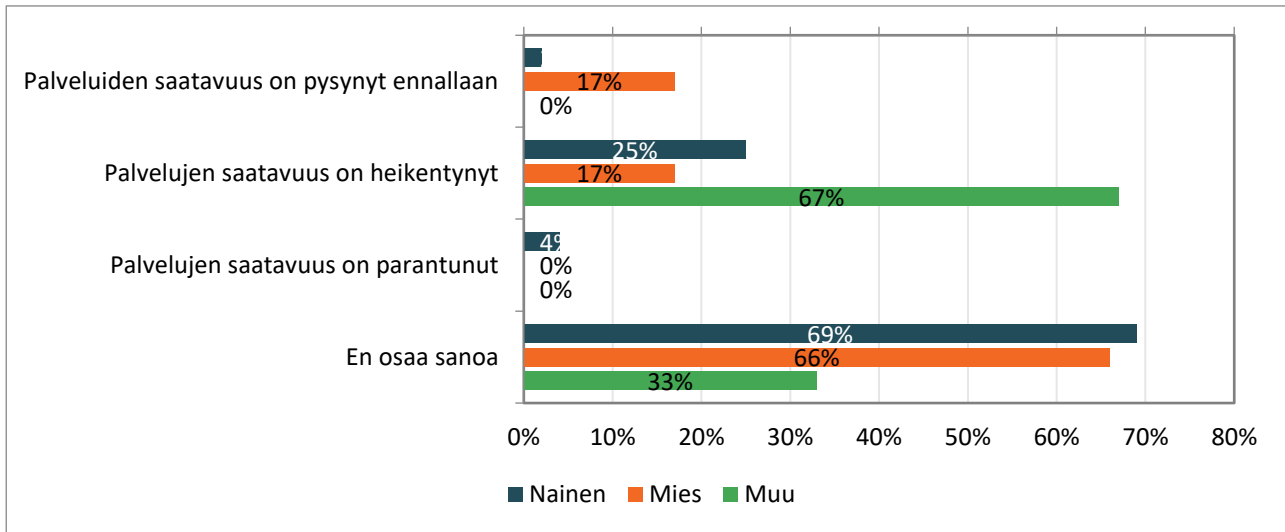
Liite 8. Vastaajien kokemuksia YTHS:n mielenterveyspalvelujen saatavuudesta sukupuolen mukaan

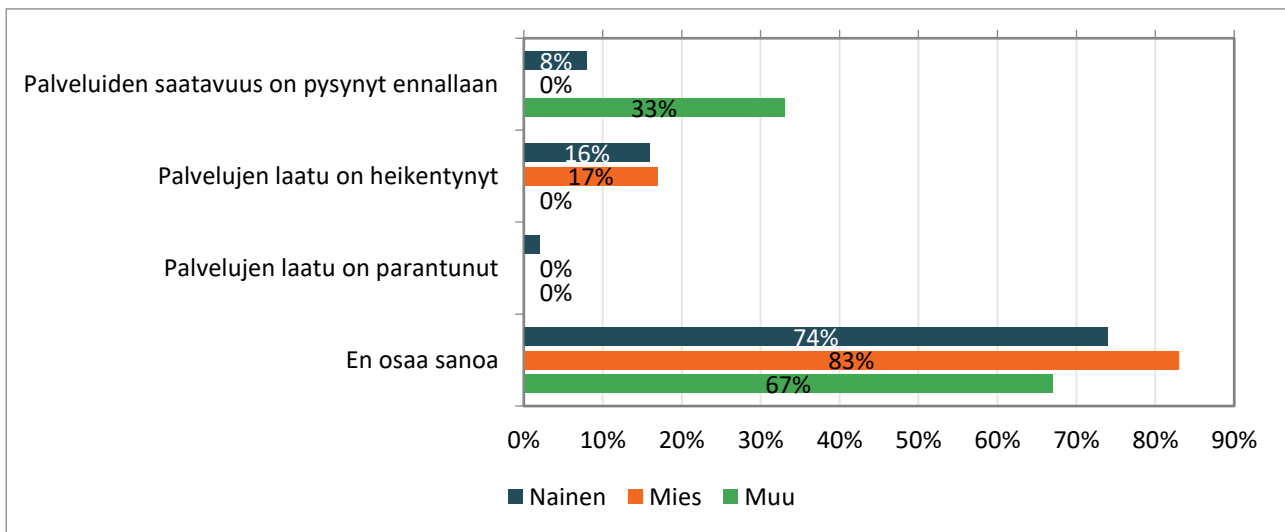
Liite 9. Vastaajien kokemuksista YTHS:n mielenterveyspalvelujen laadusta sukupuolen mukaan

Liite 10. Vastaajien kokemuksia mielenterveyspalvelujen saatavuuden muutoksesta sukupuolen mukaan

Liite 11. Vastaajien kokemuksia mielenterveyspalvelujen laadun muutoksesta sukupuolen mukaan

Liite 12. Muuttujaluettelo

Taulukko 6. Muuttujaluettelo

MUUTTUJA	LÄHDEVIITE
Taustatiedot	
1. Oletko... (sukupuoli)	
2. Oletko käyttänyt YTHS:n mielenterveyspalveluita ammattikorkeakoulujen siirryttyä YTHS:n palvelujen piiriin tammikuussa 2021?	
3. Jos vastasit edelliseen kysymykseen ”Olen käyttänyt”, valitse alta palvelut, joita olet käyttänyt.	Mielenterveys n.d.; Vastaanottopalvelut n.d.
4. Jos vastasit edelliseen kysymykseen (2) ”En ole käyttänyt”, valitse alta tilannettasi parhaiten kuvaava tekijä.	AMK-opiskelijoiden etäopiskelukyselyn tulokset 2021
5. Miten kuvailisit käyttämiäsi YTHS:n mielenterveyden palveluja (hoitaja, yleislääkäri, psykiatri, psykologi)?	Korkeakouluopiskelijoiden terveys- ja hyvinvointitutkimus (KOTT) 2021 (Kysymyksen ajanmäärettä muokattu alkuperäisestä.)
6. Ajattele kokemuksiasi YTHS:n mielenterveyspalvelujen käytöstä 1. tammikuuta 2021 jälkeen. Kuinka alla olevat asiat ovat toteutuneet kohdallasi?	Korkeakouluopiskelijoiden terveys- ja hyvinvointitutkimus (KOTT) 2021 (Kysymyksen ajanmäärettä muokattu alkuperäisestä.)
7. YTHS:n mielenterveyspalvelujen saatavuus on mielestäni ollut	
8. YTHS:n mielenterveyspalvelujen laatu on mielestäni ollut	Meronen, Wahlström, Muotka & Tolvanen 2018
9. Oletko huomannut eroa mielenterveyspalvelujen saatavuudessa kaupungin järjestämän opiskeluterveydenhuollon ja YTHS:n välillä?	Yhdenvertaista opiskeluterveydenhuoltoa n.d.

10. Oletko huomannut eroa mielenterveyspalvelujen laadussa kaupungin järjestämän opiskeluterveydenhuollon ja YTHS:n välillä?	
--	--